

Beteckning: Rel C 11:V99



Institutionen för humaniora och samhällsvetenskap

Synd och nåd i modern tid
En studie av Svenska Kyrkan
i spänningsfältet mellan det moderna samhällets värderingar
och det traditionella budskapet om synd och nåd

Sara Övermalm
September 1999

C-uppsats, 10 poäng
Religionsvetenskap

Religionskunskap C
Handledare: Martin Holmberg

Innehållsförteckning

Sammanfattning	3
1. Inledning	4
1.1 Bakgrund	4
1.2 Syfte	4
1.3 Frågeställning	5
1.4 Uppsatsens upplägg	5
2. Syndens historia. Vad säger kristen teologi?	6
2.1. Syndens ursprung	6
2.2 Skapelsen och synden	8
2.2.1 Syndafallsberättelsen tolkad som myt eller liknelse	13
2.3 Jesu gärning och betydelse	15
2.4 Att befrias från synd och skuld - oundviklig gåva, eller erbjudande som kräver gensvar?	18
2.5 Kritik mot begreppet gudomlig förlåtelse	21
3. Hur Svenska Kyrkan presenterar sitt budskap för dagens moderna sökare	23
3.1 Lilla boken om kristen tro- en kort presentation	23
3.2 Stora boken om kristen tro- en kort presentation	26
4. Dagens kyrka - diskussioner i spänningsfältet mellan nya värderingar och traditionellt budskap	30
4.1 Den moderna människans förhållande till, och syn på sin egen synd och skuld	30
4.2 Hur bör kyrkan agera i det moderna samhället?	35
5. Diskussion	42
Referenser	50

Sammanfattning

Svenska kyrkan befinner sig idag mitt i ett pulserande, modernt samhälle, där kyrkans position inte längre är så självskriven som den förut varit. Samtidigt som kyrkan ska följa med i tiden för att kunna erbjuda en verksamhet som passar dagens moderna sökare, är den också förvaltare av en tradition och ett budskap.

I denna uppsats har jag närmare undersökt, hur kyrkan idag presenterar det ofta laddade budskapet om synd, nåd, omvändelse och försoning. Forna dagars teologer var eniga om behovet av syndanöd, bekännelse, ånger och omvändelse, för att komma in i Guds förlåtelse. Detta budskap känns främmande för många idag, då flertalet av dåtidens ”synder”, tillhör ett normalt livsmönster.

I den inomkyrkliga diskussionen kring ämnet, är åsikterna spridda. Enligt en åsikt är dagens moderna människa mindre benägen att uppleva synd och skuld än tidigare generationer, och har därför svårare att komma nära det kristna budskapet och få Guds förlåtelse. Trots detta, fortsätter kyrkan att bemöta människors synd på samma sätt som under Luthers tid, istället för att försöka anpassa sig för att hjälpa dagens sökare att konfrontera sin synd, och få den sonad.

Andra menar att dagens stressade tillvaro gör att människor redan känner sig hårt ansatta av skuld och dåligt samvete, och att kyrkan ej bör belasta människor ytterligare med det traditionella syndabudskapet. Istället bör kyrkan gå in som en rogivande och läkande faktor i tillvaron.

De olika åsikterna i frågan faller tillbaka på olika inställningar till syndens ursprung och beskaffenhet, ett område som inleder denna uppsats i form av en historisk bakgrund; syndens historia. Diskussionen kan också speglas mot uppsatsens presentation av Svenska kyrkans ”marknadsföring” av budskapet; Lilla- och Stora boken om kristen tro. Här finner vi ett budskap om synd och förlåtelse genom Jesus Kristus, även om behovet av ånger, syndanöd och omvändelse tonats ner jämfört med forna tiders budskap.

1. Inledning

1.1 Bakgrund

Som bakgrund till den litteraturstudie jag presenterar i denna C-uppsats i Religionskunskap, vill jag kort återge de tankar som fått mig att intressera mig för ämnet; synd. Vilka associationer sätter detta ord igång i våra sinnen? Kanske tänker vi på den ”syndigt” goda bakelsen, som vi inte kan motstå. Synd är ett ord som idag är tämligen avdramatiserat, men som för många i tidigare generationer representerade skillnaden mellan liv och död. Kanske fick ordet dem att fasa och känna ånger, för att sedan ivrigt bekänna och hoppas på något som upplevdes som en kombination av Guds nåd, och den egna uppoffrande strävan efter att leva syndfritt därefter. Kyrkans män var förvaltare av ”syndakatalogen”, och kanske skrev de ibland till egna punkter, med hjälp av vilka de kuvade folket och höll dem i schack.

Kanhända överensstämmer den bild jag här målat upp med verkligheten i vissa fall. Kanhända har fenomenet ”synd” ibland fungerat som metod att hålla människor nere för att nå vissa syften. Men kan det också vara så att budskapet om synd och nåd representerar en central del av vår verklighet, som fyller en funktion i våra liv? Om så är fallet, borde inte syndens konsekvenser eller befrielsen från synd, vara mindre aktuell idag, bara för att vi har kabelteve och mobiltelefoner. Om synd och nåd är en verklighet, (eller för att uttrycka mig på ett sätt som även kan engagera den icke troende läsaren, om kristenheten idag fortfarande betraktar synd och nåd som en verklighet som bör framhållas i kyrkans budskap och verksamhet), bör det också vara av intresse att studera på vilket sätt man hanterar budskapet om synden. Vilka teorier och teologier träder fram idag, om man ser vad den inomkyrkliga diskussionen har att erbjuda, och på vilket sätt menar man att detta bör presenteras för den moderna människan? Kan exempelvis Luthers budskap oavkortat serveras som ett alternativ eller komplement till informationssamhällets mediebrus?

1.2 Syfte

Det övergripande syftet med denna uppsats, är att inventera vilka röster som höjts inom Svenska kyrkans kristenhet då det gäller budskapet om synd och nåd i det moderna samhället. Detta för att se, huruvida kyrkorna i Sverige har som syfte att föra ut det ”gamla budskapet”

till den moderna människan. Har man ansträngt sig för att ompaketera budskapet till den moderna livsstilen, eller anses budskapet om synd och nåd ej ens relevant nog att tala om? Eftersom jag i denna uppsats knappast kan göra anspråk på att redovisa en genomsnittlig bild av svensk kristenhet, vill jag påpeka att syftet är att lyfta fram och diskutera *några av de röster som höjts* från Svenska kyrkans håll, kring ämnet.

1.3 Frågeställning

Kan man utifrån den diskussion som förs inom Svenska kyrkan, avläsa ur vilka perspektiv man inom kyrkan ser det gamla budskapet om synd och nåd, kontra vårt moderna samhälle? Vi lever onekligen i en tid då forna dagars traditionella ”synder”, betraktas som helt normala levnadssätt. Kyrkan är ej heller längre den auktoritet som den var en gång, då man i Guds namn kunde tala om för människor hur de skulle leva. Kyrkan i dagens moderna samhälle, står i spänningsfältet mellan den traditionella förkunnelsen kring synd och dess konsekvenser, och de värderingar och livsstilar som är en del av det moderna samhället. Hur hanterar kyrkan detta, och hur resoneras det kring detta inom kyrkan? Vilka olika syner på synd och nåd i vår tid, kan spåras i debatten?

1.4 Uppsatsens upplägg

Innan jag går in på uppsatsens huvuddel, dvs budskapet om synd och nåd i modern tid, ger jag en bakgrund där jag tar upp teologi kring vad jag kallar ”Syndens historia”. Där behandlas dels syndens ursprung och konsekvenser enligt klassisk lära, men också olika teorier kring Jesu betydelse och innebörden av försoningen. Innan utrymme ges för debatten kring den moderna människan och budskapet om synd och nåd, vill jag även presentera den bild av kristendomen som jag menar att Svenska kyrkan förmedlar, genom sina skrifter *Lilla boken om kristen tro*, (som delats ut till alla svenska hushåll), och *Befrielsen: Stora boken om kristen tro*. Detta för att dessa skrifter torde vara det material som tydligast representerar det som Svenska kyrkan vill förmedla till befolkningen.

2. Syndens historia. Vad säger kristen teologi?

Givetvis går det inte att fastställa vad som är den rätta kristna teologin, då det inom kristenheten finns många olika föreställningar. Ej heller kan man väl tala om en enda teologi inom Svenska Kyrkan, även om detta begränsar tolkningsvariationerna betydligt. Jag vill dock påstå, att det inom kristenheten finns en plattform utifrån vilken de flesta som kallar sig kristna kan utgå. Denna plattform skulle, enligt mina egna uppskattningar, kunna rymma tron på en skapare, (som skapat världen på ett eller annat sätt), och tron på en tillvaro som fungerade enligt skaparens planer, men som på något sätt kom snett i förhållande till den första idén. Utmärkande för dem som kallar sig kristna är tron på Jesus Kristus, som levde på jorden och dog på ett kors; ett händelseförlopp som på ett avgörande sätt har betydelse för människors förhållande till skaparen.

Den bit av denna ”plattform” som jag nu riktar uppmärksamheten mot, är omständigheterna kring vad som gick snett i skapelsen, och vad konsekvensen av detta blivit för mänskligheten. Vidare ska även denna korta genomgång av ”syndens historia” beröra frågan vilken betydelse denne Jesus har, när det kommer till människans synd och relationen till Gud.

Blickpunkten är nu Svenska kyrkan. Med reservation för att varje individ som bekänner sig till denna lära, kanhända har en alldeles egen nyansering eller vinkling av budskapet, vill jag söka presentera en ”syndens historia”, som kan fungera som bakgrund till den debatt jag redogör för senare i uppsatsen. Jag citerar och refererar härmed Bibeln, (som torde vara gångbar i alla sammanhang som kallar sig kristna), samt Svenska kyrkans egna teologer.

2.1. Syndens ursprung

I berättelsen om en god och allsmäktig Gud, som skapar en värld där han ser att skapelsen är god, förefaller det som en gåta hur synden kunde uppkomma. Bibeln ger till viss del förklaring till detta, även om det inte är en heltäckande förklaring. Innan jag presenterar berättelsen vi läser om i Bibelns första bok, där Gud skapar världen och människorna, och där dessa faller i synd och tvingas leva under nya villkor, ska vi se något på de förklaringar som Bibeln ger till ondskan och dess ursprung; denna frestelse som så oväntat dyker upp i berättelsen om människornas syndafall.

Enligt Illustrerat Bibellexikon kan synden inte på något sätt härledas till Gud själv, eller hans skapelse. Benägenheten att synda är heller inte nedlagd i människan av Gud, eftersom människan då inte skulle kunna stå i ett skuldförhållande till Gud. Synden har inte existerat i evighet, utan har uppkommit under tidens gång.

I Gamla testamentet finns två texter som tolkats som beskrivningar av hur en ängel i Edens lustgård, föll i denna första synd, att vilja sätta sig upp mot sin skapare. I Hesekiels 28:e kapitel talas det om konungen Tyrus, vilken omnämns på ett sätt som visar att det inte är en mänsklig konung som åsyftas. Tyrus beskrivs som ”förmäst bland härliga skapelser, full med vishet och fullkomlig i skönhet” (v 12), men förvisas från sin plats eftersom hans ”hjärta var högmodigt” (v 17). Denna första synd ledde senare till ”många missgärningar” (v 18). (Lexikon 6, 1990, s 262)

Även profeten Jesajas beskrivning av Babels konung, gör att associationerna går till detta första syndafall:

”Hur har du inte fallit från himlen, du strålande morgonstjärna! Hur har du inte blivit fälld till jorden du folkens förgörare! Det var du som sade i ditt hjärta: `Jag vill stiga upp till himmelen, högt ovanför Guds stjärnor vill jag ställa min tron, jag vill sätta mig på gudaförsamlingens berg längst uppe i norr. Jag vill stiga upp över molnens höjder, göra mig lik den högste. Nej, ned till dödsriket måste du fara, längst ned i graven.” (Jes. 14:12-15)

Att synden uppkommit en gång i änglavärlden, och att synden sedan kunde ta sig in i mänskligheten via människans fria vilja, och så tvivel i hennes Gudsrelation, står att uttyda i Bibeln. Dock ges ingen förklaring till hur detta kunde ske bland skapelser som Gud skapat goda och fläckfria. Gemensamt för både änglars och människors synd, är grundsynden att söka upphöja sig till samma nivå som sin skapare. Människan, som blev förledd till sin synd, ges dock i Bibeln ett hopp om frälsning, som jag återkommer till senare. (Lexikon 6, 1990, s 262-263)

Karlsson har i sina reflexioner kring synden inte bara konstaterat faktum att synden kom in i skapelsen, utan även tyckt sig kunna ana att detta var skapelsens öde. ”... måhända ej ett

ofrånkomligt öde- men ett näraliggande öde.” (s 14), som dock Karlsson inte kan se att det ges någon förklaring till i Bibeln. (Karlsson, 1979, s 14)

Hemberg, Holte, och Jeffner ställer sig avvaktande i frågan om hur man bör tolka satan, och ondskans existens. Om Gud är fullkomlig, borde satan varken kunna tillskrivas samma verklighetsgrad, eller samma betydelse som Gud. En tanke, som går tillbaka till bl a platonismen, är att ondskan enbart är en destruktiv makt, en förstörelse av det goda, och därför ej fungerar som en verklighet i sig. Den nedbrytande makten finns alltså enbart för att något finns att bryta ned. Att ondskan är något mer än enskilda människors ondska, medger Hemberg, Holte och Jeffner, medan de inte vill tala om en personifierad ondska i form av ”djävulen”. (Hemberg, Holte, Jeffner, 1982, s 100)

2.2 Skapelsen och synden

”I begynnelsen skapade Gud himmel och jord” 1 Mos 1:1

Låt oss här enbart konstatera att Gud, enligt Svenska kyrkans lära, är världens skapare. En redogörelse för alla de uppfattningar och teorier kring *hur* vi skall läsa och uppfatta Bibelns skapelseberättelse, skulle ta för stor plats i anspråk för vad som möjligt är i denna uppsats.

”Och Gud skapade människan till sin avbild, till Guds avbild skapade han henne, till man och till kvinna skapade han dem” (1 Mos 1:27)

När vi läser dessa rader kan vi även konstatera att Gud, enligt Bibeln, är människans skapare. Viktigt är också att notera, att människan skapades till Guds avbild. I Första Moseboks andra kapitel får vi en mer detaljerad beskrivning av hur skapelsen av människan gick till, och vi läser då också en berättelse om *en* man och *en* kvinna, Adam och Eva. Tolkningar kring detta återkommer jag något till senare. Innan vi riktar uppmärksamheten mot människans syndafall, vill jag citera 1 Mos 2:8-9, 16-17, som beskriver villkoren dessa människor hade fått av Gud, att leva under:

”Och Herren Gud planterade en lustgård i Eden österut och satte i den människan, som han hade danat. Herren Gud lät nämligen alla slags träd som var ljuvliga att se

på och goda att äta av växa upp ur marken, och livets träd mitt i lustgården, likaså kunskapen om gott och ont.” (1 Mos 2:8-9)

”Och Herren Gud befallde mannen och sade: ‘Av alla träd i lustgården må du fritt äta, men av kunskapens träd på gott och ont skall du inte äta, ty när du äter av det, skall du döden dö.’” (1 Mos 2:16-17)

I Illustrerat Bibellexikon anges att synden var en del av Guds skapelse redan här, innan människan föll i synd. In i Edens lust gård kunde dock inte djävulen//frestaren komma. Dock hade Gud givit människan ett lydnadsprov, som gav honom rätten att vara Herre, och också människorna en möjlighet att välja lydnad eller inte. Djävulen frestar dock, genom ormen/förklädd till ormen, och metoden som används är att så tvivel i människan; tvivel gentemot Guds Ord. (Bibellexikon 6, 1990, s, 253-254)

”Men ormen var listigare än alla andra markens djur som Herren Gud hade gjort. Han sade till kvinnan: ‘Skulle då Gud ha sagt: ‘Ni skall inte äta av något träd i lustgården?’ Kvinnan svarade ormen. ‘Vi får äta av frukten på de andra träden i lustgården, men om frukten på det träd som står mitt i lustgården har Gud sagt: ‘Ni skall inte äta av det, inte heller röra vid det, så att ni inte må dö.’ Då sade ormen till kvinnan: ‘Ingalunda skall ni dö, men Gud vet, att när ni äter av det, skall era ögon öppnas, så att ni blir så som Gud och förstår vad gott och ont är.’” (1 Mos 3:1-4)

Människan begår då den synd som ibland kallas ”den sataniska synden”; nämligen att söka bli likställd Gud. Det är en öppen och medveten olydnad mot skaparen. (Bibellexikon 6, 1990, s 254)

”Och kvinnan såg att trädet var gott att äta av och att det var en lust för ögonen och att det var ett ljuvligt träd, eftersom man fick förstånd av det. Och hon tog dess frukt och åt. Hon gav också åt sin man, som var med henne, och han åt. Då öppnades bådas ögon, och de blev varse att de var nakna. Och de fäste ihop fikonlöv och band omkring sig.” (1 Mos 3: 6-7)

När människan syndat känner hon skuld känslor, och fruktan inför Gud. Karlsson menar att dessa två egenskaper blev en del av det mänskliga sinnet, i och med att synden gjorde intrång i skapelsen. (Karlsson, 1979, s 12)

”Och de hörde Herren vandra i lustgården, när dagen började svalkas. Då gömde sig mannen med sin hustru för Herren Guds ansikte bland träden i lustgården. Men Herren Gud kallade på mannen och sade till honom: `Var är du?` Han svarade: `Jag hörde dig i lustgården. Då blev jag förskräckt, eftersom jag är naken. Därför gömde jag mig.` Då sade han: `Vem har låtit dig förstå att du är naken? Har du inte ätit av det träd som jag förbjöd dig att äta av?`” (1 Mos 3:8-11)

De efterföljande verserna, menar Karlsson, visar mycket av hur vi människor reagerar i synden; hurdana vi blivit. Den skadade Gudsrelationen är ett faktum. När Gud frågar mannen vad han gjort, skyller han genast ifrån sig och anklagar kvinnan. I synden, menar Karlsson, finns ingen sammanhållning och inget ansvar. Människan gör vad hon kan för att skylla ifrån sig, och i detta första syndafall finns ingen syndabekännelse. (Karlsson, 1979, s 13)

”Mannen svarade: `Kvinnan som du har satt vid min sida, hon gav mig av trädet och jag åt`. Då sa Herren Gud till kvinnan: `Vad är det du har gjort?` Kvinnan svarade: `Ormen bedrog mig, och jag åt`.” (1 Mos. 3:12-13)

I de efterföljande verserna står att läsa om hur kvinnans straff blir att föda sina barn under smärta, medan mannen får slita för brödfödan i en förbannad mark. De får ej längre vara i Edens lustgård, utan drivs ut därifrån.

”Och Herren förvisade honom ur Edens lustgård, för att han skulle bruka jorden, varav han var tagen.” (1 Mos 3:23)

Gud dömde synden, men ger, enligt en tolkning, även människan löfte om att få komma tillbaka i den ställning hon var menad att ha inför Gud. ”Kvinnans säd” ska krossa fienden, och syndafallet sätts in i ett sammanhang, med ett tillstånd ”före”, och ett löfte om att detta skadade tillstånd ska återupprättas senare. (Bibellexon 6, 1990, s 254) Dessutom kan vi läsa om hur Gud även i fortsättningen har omsorg om människorna, då han ger dem kläder.

(Karlsson, 1979, s 16) Hemberg, Holte och Jeffner vill även betona att budskapet kring straff och belöning från Guds sida, inte överensstämmer med den Gudsbild som ges i övrigt. Istället hävdar de, att den innebörd vi tänker oss att ”straff” och ”belöning” har i dessa sammanhang, måste ersättas med innebörden av ”det ondas och det godas konsekvenser”. (Hemberg, Holte, Jeffner, 1982, s 102)

Syndafallet är gällande för hela mänskligheten. Människan var ursprungligen skapad till Guds avbild. (1 Mos 1:27) Att vara en Guds avbild betyder, enligt Illustrerat Bibellexikon, att Guds eget väsen blir synligt i avbilden. Syndafallet resulterade i en skada i denna Guds avbild. Människan blev defekt, både i sitt själliv, och till sin kropp. (Bibellexikon 1, 1990, s 147-148) Denna defekt fördes vidare från detta första syndafall, till alla efterkommande släkten. Vi kan läsa om hur Adams son var dennes avbild (1 Mos 5:3), och får då insikt om att de efterkommande inte bara var Guds avbild, utan även en avbild av den fallne Adam. Hela mänskligheten befinner sig i ett tillstånd av syndigt leverne, och Bibeln uttrycker det som en självklarhet, att det som är fött av syndig natur, inte kan vara syndfritt. (Bibellexikon 6, 1990, s 254)

”Som om en ren skulle kunna framgå av en oren! Sådant kan ju aldrig ske.” (Job 14:4)

”Se, i synd är jag född och i synd har min moder avlat mig.” (Ps 51:7)

Vilka konsekvenser medförde då syndafallet, förutom att människan ej längre fick leva i evighet i Edens lustgård? Hur förändrades hennes sinnelag, och hennes ställning inför Gud? Som nämndes ovan, så är ej längre människan en oförstörd avbild av sin skapare. Människan är nu även en avbild av den Adam (människa) som trotsade Gud. Det finns en defekt i den mänskliga naturen. Denna defekt finns i oss alla som ett resultat av arvsynnen.

Bråkenhielm har skrivit ett kapitel där han reflekterar kring frågan huruvida människan är ond eller god. Där tar han upp den teologi kring arvsynnen som varit rådande i den klassiska kyrkoläran, och som utformades av kyrkofadern Augustinus på 400-talet. Enligt Bråkenhielm stödde Augustinus denna arvsyndlära på aposteln Paulus ord; Paulus som tolkade berättelsen om syndafallet så, att det var *en* enda mans synd som orsakat allas vår situation.

”Genom en enda människa kom synden in i världen, och genom synden döden, och så nådde döden alla människor därför att de alla syndade.” (Rom. 5:20)

Bråkenhielm sammanfattar arvsyndläran i tre påståenden;

1. Enskilda synder bottnar i människans onda vilja.
2. Förklaringen till denna onda vilja är Adams ursprungssynd.
3. Alla människor har skuld för sin delaktighet i Adam. (Grenholm 1994, s 98)

Det första påståendet säger oss att man enligt arvsyndläran, trodde att människans ondska är en del av hennes natur. Det är inte samhället som råkat få fel värderingar och utvecklat ett hårt klimat. Ondska bottnar heller ej, enligt klassisk lära, i felaktiga vanor eller dålig uppfostran, eftersom detta skulle betyda att vi i egen kraft skulle kunna korrigera det som gått snett. Nu kan vi inte det, eftersom ondskefull vilja är en del av vår natur.

Luther, munk i den medeltida augustinerorden, var ej helt nöjd med den teologi som ursprungligen formats av Augustinus, utan betonade ytterligare människans djupa synd, och hur radikalt denna synd fördärvat henne. Människan är nu mer djävulens avbild, och den djupa syndens kärna är snarare otro, än det högmod som Augustinus betonade. Även Calvin menade att syndafallet förändrade den mänskliga naturen i sådan utsträckning, att inget rent fanns kvar.

Bråkenhielm vill dock inte se den mänskliga naturen ur ett fullt så fördärvat perspektiv. Visserligen tillkännager Bråkenhielm att man har rätt då man menar att ondska inte bara är misslyckade samhällsfaktorer, men han vill även poängtera att människan har en vilja och en möjlighet att välja det goda. Bråkenhielm refererar detta resonemang till den finske teologen T Kurtén, som enligt Bråkenhielm uttrycker en tilltro till människans godhet och hennes tilltro till livet. I denna känsla finns Gud närvarande, även om människan ej ens känner till honom. (Grenholm 1994, s 97-102)

Bråkenhielm ifrågasätter även det andra påståendet som han sammanställt utifrån Augustinus arvsyndlära; påståendet att all ondska kommer från de första människornas synd. Här måste förutsättas att samtliga människor på jorden härstammar från dessa första två, Adam och Eva, och inte från flera mänskoliknande arter spridda över olika delar av jorden, som vetenskapen

säger. Påven Pius XII hävdade på 50-talet att mänskligheten härstammade från detta människopar, något som Bråkenhielm ser som ett ytterligare avståndstagande från vetenskapen. Vidare ifrågasätter Bråkenhielm trovärdigheten i arvsynd, då det bevisligen inte går att ärva en egenskap som en förfader förvärvat under livets gång. Synden måste således betraktas som ett socialt arv, menar Bråkenhielm, samtidigt som vi även måste beakta att de instinkter som hör ihop med självbevaringsdriften, ofta uppfattas som klassiskt ”syndiga” drag. Ser man på människan i utvecklingsbiologiska perspektiv, måste även denna del av arvsyndläran ifrågasättas.

Det tredje påståendet i den augustinska arvsyndläran, handlar om den kollektiva synd som alla är skuldbelagda av. För Augustinus var det en självklarhet att även ett nyfött barn var en syndare som behövde försoning genom dopet, och som inte hade tillträde till paradiset i händelse av dödsfall, innan det blivit döpt. Bråkenhielm ställer sig frågan hur rimligt detta resonemang kan vara. Kan var och en av oss hållas ansvariga för all ondska i världen? Bråkenhielm väljer att inte se det så onyanserat, men vill samtidigt rikta uppmärksamheten mot denna teologi, som kan få oss att känna ett ökat kollektivt ansvar för vår tillvaro. Det finns en fara, menar Bråkenhielm, i att se vattentäta skott mellan sitt eget ansvar, och det som händer runt omkring. Då det skulle vara en nytta för samhället och vår gemensamma tillvaro, om vi utökade våra personliga ansvarsområden, finns det, enligt Bråkenhielm, sanningar gömda i denna arvsyndlära, som är värda att ta tillvara. (Grenholm 1994, s 104-105)

Under tidens gång har arvsyndläran ifrågasatts, nyanserats och omtolkats. Den sociala nytolkningen av arvsyndläran är värd att notera, menar Bråkenhielm, då det förefaller som en trolig tanke att vi ärver ett destruktivt, socialt arv. Barn övertar föräldrars beteendemönster, och färgas och formas av sin uppväxt. (Grenholm 1994, s 104-107)

2.2.1 Syndafallsberättelsen tolkad som myt eller liknelse

En central fråga blir den, huruvida berättelsen om det första mänskliga syndafallet, är en sannskildring om två människor, eller om det snarare rör sig om en skildring som generellt ska beskriva hur människor gör uppror från gudsgemenskapen. Frågan, menar jag, faller tillbaka på hur vi ska tolka arvsyndläran, då det inte kan uppfattas som någon arvsynd om det

inte är så att några människor, i en tid före oss övriga, syndade på ett sätt som satte prägel på hela mänskligheten och skapelsen.

Torsten Nilsson har i sin artikel i Svenska kyrkans tidning, givit uttryck för sin tolkning av berättelsen om syndafallet. Enligt Nilsson finns ingen anledning att fördjupa sig i var, eller när själva syndafallet skedde. Så långt kan han säkert få medhåll även från så kallat "bokstavstroendes" håll, då det torde vara svårt att få svar på dessa frågor. När Torsten Nilsson dock antyder att syndafallet är "överhistoriskt", och att begreppet "arvsynd" är olyckligt eftersom det är sin egen synd varje människa upplever, skiljer han sig, åtminstone i sitt uttryckssätt, från dem som vidhåller att det lilla nyfödda barnet är skilt från Gud genom denna arvsynd. Om syndafallet främst ska ses som varje människas egna, personliga fall från Gud, och berättelsen om Adam och Evas syndafall ej behöver betonas eller framhållas som historiska fakta, menar jag att budskapet om arvsynd ersätts av en mer personlig syndabörda. (Nilsson, 1991, *Svenska kyrkans tidning*, nr 5, s 6-7)

Karlsson menar att berättelsen om syndafallet bör läsas som en liknelse, vars syfte torde vara att "avslöja den mänskliga tillvarons villkor och belysa människans förhållande till det onda och visa på det ondas egen struktur och dess konsekvenser." Vidare analyserar Karlsson syndafallsberättelsens upplägg och symbolik, för att belysa vad författaren till denna liknelse velat förmedla. Läsaren får, enligt Karlsson, steg för steg upptäcka människans villkor i skapelsen. Exempelvis är inte synden så som den såg ut, det viktiga i berättelsen. Att inte äta av en viss frukt, menar Karlsson ska symbolisera att de villkor Gud satt upp för människan inte var svåra att leva efter, utan att det enbart var upproriskhet som resulterade i människans fall. (Karlsson, 1979, s 10-11)

Hemberg, Holte och Jeffner, menar även de att syndafallsberättelsen som historisk händelse är av ringa intresse. Istället ser de syndafallsberättelsen som en myt, som vill peka på det onda i människan. Precis som skapelsemyten vill visa människans unika ställning i skapelsen, visar syndafallet hennes unika ondska. I denna tolkning av syndafallet, är djävulen den överindividuella ondskan. (Hemberg, Holte, Jeffner, 1982, s 68-69)

Hemberg, Holte och Jeffner, betraktar det även om oansvarigt att förkunna bibelns mytiska språk och oförändrat förkunna det och tolka det i vår verklighetsuppfattning. Ett exempel på

detta, är problemet kring änglar och andeväsen; något som Hemberg, Holte och Jeffner menar bör tolkas med eftertanke och viss försiktighet. (Hemberg, Holte, Jeffner, 1982, s 98-99)

2.3 Jesu gärning och betydelse

Berättelsen om Jesu liv, är allmänt känd kristendomshistoria. En gosse föds av en ogift flicka, som av en ängel fått budskapet att Gud skall låta henne föda ett heligt barn, som ska *"härska över Jakobs hus för evigt ..."* och vars *"... välde skall aldrig ta slut"* (Luk. 1:33). Så föder Maria sonen Jesus i Betlehem, och en ängel säger till några herdar i trakten att en frälsare fötts åt dem. (Luk 2: 11) Messias som det judiska folket genom profeterna fått löfte om, ska ge dem befrielse ur deras fångenskap.

Cirka trettio år senare börjar Jesus vandra omkring och undervisa om Guds rike (Luk 3:23). Han skaffar sig lärjungar (Luk 5), och gör sig ovän med de skriftlärde i Jerusalem, som anklagar honom för att häda Guds namn (Luk. 5:20). Anklagelserna leder till slut till döden genom korsfästelse (Luk 23). Jesus dör på korset, och begravs i en klippgrav (Luk 23:54). När några kvinnor sedan kommer till graven för att smörja kroppen, finns kroppen inte där. Istället möts de av *"två män i skinande kläder"*, som säger att Jesus har uppstått.(Luk. 24:1-7) Senare visar sig Jesus för sina lärjungar och förklarar för dem:

"Detta är alltså vad skriften säger: `Messias skall lida och uppstå från det döda på tredje dagen, och syndernas förlåtelse genom omvändelse skall förkunnas i hans namn för alla folk, med början i Jerusalem." (Luk. 24:46-47)

Jesus lämnar sedan sina lärjungar med uppdraget de fått, och förs upp i himlen (Luk 24:49-51). Tvåusen år senare är kristendomen utbredd över hela världen, och människor söker ständigt uttyda och tolka innebörden av det som hänt.

Vad Jesus gjorde, vem han var, och vad detta betyder för oss människor, är bland kristendomens mest centrala frågor. Dessa frågor kan delas upp i underfrågor, vilka sedan kan ges spaltmeterlånga svar, tolkningar och analyser. Vad jag här kommer att göra, är att kort återge innebörden av några av de teorier som finns runt Jesus som den frälsare, som försonade mänskligheten med skaparen.

En försoningslära formulerades av ärkebiskop Anselm av Canterbury (d 1109), som fann att människorna vanärat Gud med sina synder, då de inte ville erkänna honom som Herre. Detta är en stor synd, som kräver ett straff så fruktansvärt att människorna inte skulle kunna tåla det. Vad kunde Gud göra, förutom att själv ta straffet, genom att sända sin son? Grenholm menar att denna försoningslära har direkt förankring i Jesajas ord:

”Ja, han var sargad för våra överträdelsers skull och slagen för våra missgärningars skull. Straffet var lagt på honom, för att vi skulle få frid, och genom hans sår blir vi helade.” (Jes. 53:3)

Grenholm menar att tankegången passade väl in i det riddarsamhälle Anselm levde i. Synen på ära, brott och straff var en annan än idag, varför bilden av en Gud som måste utkräva ett straff, kan kännas främmande, menar Grenholm. I det resonemanget kan teologen och biskopen Gustav Auléns (d 1977) försoningslära ge en del svar. Han går runt läran om en viss lösensumma, eller ett visst mått av straff, och fokuserar istället på kärlekens kamp i vår onda värld. Jesu tid på jorden, hans felfria leverne, hans död och uppståndelse, visar att det goda kan segra i en ond värld. Det kan inte ske smärtfritt, men det kan ske. Guds vrede över synden övervinns av hans godhet och kärlek. (Grenholm 1994, s 163-164) Aulén betonar Guds okuvliga kärlek som övervinner det onda, och skapar något nytt, i och med att människor genom Jesus kan försonas med Gud:

”Guds förlåtelse, sådan den möter i Kristus, är ytterligare sådan, att den på intet sätt upphäver hans oryggliga motsats till det onda. Just därför har förlåtelsen makt att öfvervinna det onda och - ty detta är förlåtelsens storhet - sätta in i lifvet icke blott förnyande utan även nyskapande krafter.”(Aulén, 1915, s 18-19)

Grenholm liknar skillnaden mellan Anslems och Auléns synsätt med skillnaden mellan en rättegång och en kamp mellan ont och gott. Den gemensamma nämnaren är dock Luthers tanke om att Jesus tog ett straff för att människorna skulle gå fria. Förlåtelsen är central, men ges enligt Grenholm ingen riktig innebörd, varken hos Anselm eller Aulén. (Grenholm 1994, s 163-164)

Hemberg, Holte och Jeffner, kritiserar skarpt Anselms försoningslära, där ett straff måste utkrävas som motsvarar synden i proportion. Denna Gudsbild, menar man, är oförenlig med den Gudsbild man möter i övrig kristen tradition. Dessutom motsätter man sig denna syn på kollektiv skuld, som gör att samtliga människor är skuldbelagda trots att de flesta saknat möjlighet att undvika synden. Positivt i Anselms teologi, är dock att ondskan tas på allvar, och inte beskrivs som något Gud endast noterar, för att sedan försöka få människan att åter leva riktigt. Nej, synden blir ett allvarligt och centralt problem i Anselms lära, vilket Hemberg, Holte och Jeffner menar är en viktig hållpunkt i kristen teologi.

Hemberg, Holte och Jeffner menar liksom Grenholm, att Auléns försoningslära till viss del förklarar omständigheterna kring Guds kärlek. Man menar att Auléns resonemang kring Jesu liv och seger, ger hopp om det godas slutgiltiga seger; något som är en viktig del av kristen teologi. Aulén betonade, enligt Hemberg, Holte, och Jeffner, inte bara det nya förhållandet till Gud genom Jesus, utan även den nya förebild mänskligheten fick genom Jesus. Jesus var den sanna avbilden av Gud, så som människan var ämnad att vara, och kan vara ett föredöme då det gäller att leva i kampen mot synden. (Hemberg, Holte, Jeffner, 1982, s 122-123)

För att ge begreppet förlåtelse innebörd vänder sig Grenholm till Bråkenhielm, som skiljer mellan förlåtelse och benådning. Bråkenhielm menar, enligt Grenholm, att befrielse från straff, handlar om benådning. Man blir fri från något, samtidigt som man får något nytt; en återupprättad gemenskap. Och vad är då motivet för den som förlåter/benådar, om inte en längtan efter denna gemenskap? Gemenskapen är viktigare än skulden. (Grenholm 1994, s 163-164)

Bråkenhielm refererar till ett vidgat frälsningsbegrepp; något man talat om inom modern teologi. Här menar man att frälsning inte bara behöver innebära en återupprättad relation till Gud, utan att även återupprättade och goda relationer till medmänniskor utgör en central del av frälsningen. (Bråkenhielm, i Grenholm, 1994, s 107)

Då Karlsson analyserar evangelierna, menar han att han i berättelsen om Jesus, finner en dualism som inte återfinns hos profeterna. När Jesus botar sjuka gör han det som ett direkt angrepp mot djävulen, som förstört något Gud skapat. Det onda blir, menar Karlsson, tyngre i Nya testamentet än i Gamla testamentet. Enligt Karlsson befinner sig människan i en kamp i

Nya testamentet, där djävulen ständigt försöker vinna, och fördärva henne. Det är inte bara hennes egen synd som skiljer henne från Gud, så som Karlsson menar att det framställs av profeterna, utan ondskan är en enhet, en konkret makt som för en kamp om mänskligheten.

Karlsson betonar även hur Jesus uttalar sig om människan. Bland annat i Matteus 17:17 uttalar sig Jesus om mänskligheten: "*O du otrogna och vrånga släkte, huru länge måste jag vara bland eder?*" Enligt Karlsson råder ingen tvekan om att människan, enligt Jesus, var ond. Detta konstaterar Jesus flera gånger, om än inte alltid i så dramatiska ordalag. I fråga om försoningen betonar således Karlsson att Jesus för en kamp om mänskligheten som är fångad under det onda, mot denna konkreta, onda makt. (Karlsson, 1979, s 73-76) Att Jesus även är den som har fullmakten att försona människa och Gud, blir tydligt i de exempel Karlsson ger, då Jesus ger syndare förlåtelse. Jesus är heller ej rädd för synden så till vida att han undviker syndare; tvärtom så tar han dem till sig, och återupprättar dem. Hans slutgiltiga fullmakt bevisas också av att Jesus ger förlåtelse till församlingen. Försoningen är ett faktum. (Karlsson, 1979, s 81-87)

Enligt Hemberg, Holte, och Jeffner har inget tillfredsställande svar på frågan getts, från vad det är vi ska frälsas, och till vad vi blir frälsta. Synd och förlåtelse ter sig för dem som ett alltför "exklusivt" tolkningsmönster. Vad man dock vill ta fasta på, är *nyskapelsen*, då man menar att detta är nyckeln i frälsningsbudskapet. Det som förstördes i den ideala skapelsen, kan repareras, nyskapas, genom frälsningen; något som även Aulén betonade i citatet ovan. (Hemberg, Holte, Jeffner, 1982, s 130)

2.4 Att befrias från synd och skuld - oundviklig gåva, eller erbjudande som kräver gensvar?

Att Jesus representerar frälsningen från synd, torde vara klart i den kristna läran. Under tiden mellan mänsklighetens syndafall och Jesus tillkommelse, kunde människor endast sona sina synder via en judisk präst. En gång om året sonades hela folkets synder (3 Mos. 16:30), men det fanns även en möjlighet att för enskilda personer att få sina synder sonade genom offerdjur. (3 Mos. 4:26)

Vad krävs då enligt Bibeln, för att en människa ska kunna dra nytta av det som Jesus gjorde? Här kommer vi in på ett område där tolkningar och betoningar går isär inom kristenheten. Hur aktiv behöver egentligen människan själv vara? Krävs en dramatisk omvändelse, eller lever vi alla i förlåtelse och frihet från synd, oavsett personlig bekännelse till tron, eller huruvida våra liv överensstämmer med Bibelns bud? Denna fråga sammanfaller med den debatt som redovisas senare i uppsatsen, om hur kyrkan bör presentera budskapet om mänsklig synd.

Något som dock inte går att blunda för, är Bibelns uppmaning till bekännelse.

... bekännelse av sina synder ...

”Om vi bekänner våra synder, är han trofast och rättfärdig, så att han förlåter oss synderna och renar oss från all orättfärdighet” (1 Joh. 1:9)

... bekännelse till den kristna tron ...

”Var och en som känns vid mig inför människorna, honom skall jag kännas vid inför min fader i himlen. Men den som förnekar mig inför människorna, honom skall jag förneka inför min fader i himlen.” (Matt. 10:32-33)

”Ty om du med din mun bekänner att Jesus är herre, och i ditt hjärta tror att Gud har uppväckt honom från det döda, skall du bli räddad. Ty genom hjärtats tro bliver man rättfärdig och genom munnens bekännelse bliver man frälst.” (Rom. 10:9)

Vidare talar Bibeln om omvändelsen som en förutsättning för att få ta del av frälsningsbudskapet:

”Från den tiden började Jesus förkunna: ’Omvänd er. Himmelriket är nära.’” (Matt. 4:17)

”Och han sade till dem: Detta är alltså vad skriften säger: ’Messias skall lida och uppstå från det döda på tredje dagen, och syndernas förlåtelse genom omvändelse skall förkunnas i hans namn för alla folk, med början i Jerusalem’” (Luk. 24:46-47)

Karlsson påpekar med vilken skärpa Jesus talade om omvändelsen, samt det faktum att Jesus ofta varnade för risken att gå förlorad. Trots uppmaning till glädje, och ett kärleksfullt bemötande av syndare, finns ständigt en skarp uppmaning till uppgörelse i Jesu budskap, menar Karlsson, där människans egen fromhet utgör den största risken att skilja människa och Gud åt. Enligt Karlsson torde den kristna tron naturligt bygga på en omvändelse, där varje människan rannsakar sig själv och därefter har för avsikt att undvika synd, det vill säga, att förlora gudsrelationen. (Karlsson 1979, s 100-103)

Frågan om människans del i frälsningen har ändå fått olika svar, och tolkningarna går isär i två större förgreningar; *subjektiva* och *objektiva* läror. Ett exempel på objektiv lära är Anselms försoningslära, som presenterades ovan (kap 2.2). Här befinner sig människan i en situation som hon själv inte kan påverka. Hennes hopp står till Guds förmåga att frälsa, medan hon själv är passiv. Objektiva läror har en benägenhet att fokusera på kampen mellan det onda och det goda, Guds kamp mot djävulen, medan subjektiva läror ofta har Guds och människans gemenskap som utgångspunkt. Enligt subjektiva läror spelar människan en roll i sin egen frälsning. Ett exempel på en sådan subjektiv försoningslära var den lära som en av missionsförbundets första förkunnare, Paul Petter Waldenström, drev. Gud har redan erbjudit försoning, och det är enligt subjektiv försoningslära upp till människan att bestämma om hon vill ta emot försoningen, och göra det som krävs för att leva i den. Stöd för detta är följande bibelord:

”Jag är alltså Kristi sändebud, och Gud manar er genom mig. Jag ber er på Kristi vägnar: låt försona er med Gud.”(2 Kor. 5:20)

Detta menade dock förespråkare för objektiv försoningslära, var att förringa det faktum att försoningen är Guds gåva, genom att låta människan själv vara drivkraften i försoningen. Idag finns däremot utrymme för att låta dessa läror komplettera varandra, snarare än att fokusera på motsättningarna. (Grenholm, 1994, s 165)

Något av samma resonemang menar jag att man finner i dopfrågan. Fastän det inte finns utrymme att i denna uppsats kartlägga olika synsätt och tolkningar kring dopet, finner jag att frågan ändå kan beröras i detta sammanhang, då det hänger samman med hur man uppfattar människans ställning inför den Guds gåva, som frälsning och syndernas förlåtelse är.

Liksom missionsförbundet betonade en mer subjektiv försoningslära jämfört med statskyrkan, ligger även innebörden av dopet på olika plan, om man jämför luthersk dopsyn med baptistisk. Enligt Grenholm förenklas ofta dopfrågan, då man enbart ser till skillnaden i termer som ”barndop” och ”vuxendop”. I Svenska kyrkan döps små barn, eftersom dopet är en gåva från Gud, som människan inte behöver ta ställning till med sitt vuxna förnuft. Även det lilla barnet är tyngt av skuld, men blir genom dopbönen befriad och innesluten i Guds nåd. Denna bön gäller livet ut, och nåden är människan alltid bevarad i. (Grenholm 1994, s 138)

”Dopet ger oss syndernas förlåtelse, räddar oss från döden och djävulen och ger evig salighet åt alla dem som tror på Guds ord och löften.”

(Luther, Lilla katekeserna, citerat av Grenholm, 1994, s 188)

Enligt Grenholm innebär däremot baptistisk dopsyn att människan tar ett personligt beslut, och låter döpa sig som ett tecken på att hon vill leva enligt Guds bud, och i hans nåd. Betoningen ligger på olika plan; på Guds ovillkorliga kärlek, respektive på människans egna val att leva som kristen. (Grenholm, 1994, s 138)

Här menar jag att frågan om objektiv och subjektiv försoningslära blir tydlig. Liksom den personliga omvändelsen betonas mer inom frikyrkorna än inom Svenska kyrkan, betonas i det baptistiska dopet att människan förväntas göra en viljehandling, och ge Gud ett tecken, ett medgivande på att hon tar emot hans försoningserbjudande.

2.5 Kritik mot begreppet gudomlig förlåtelse

Bråkenhielm har i en analys av gudomlig förlåtelse, refererat till flera kritiker som ifrågasatt denna. Kritiken har Bråkenhielm delat in i fem grupper, där den första kan benämnas: ”kritiken om *billig nåd*.” Sven Delblanc och Dietrich Bonhoeffer, är enligt Bråkenhielm två av dem som talat om denna ”billiga nåd” i den bemärkelsen att nåden tilldelas för ”tanklöst” och slumpmässigt. Denna kritik har försatt den protestantiska kyrkan i ett problem, då man inte vill utdela det som går under namnet ”billig nåd”, samtidigt som man inte vill göra inskränkningar på den villkorslösa förlåtelsen.

En annan typ av kritik, där Bråkenhielm refererar till Paul Tillich, går ut på att talet om våra synder gör, att vi fokuserar på huruvida våra handlingar är moraliska eller inte, istället för att fråga oss hur vår gudsrelation ser ut. Vidare menar Tillich att syndernas förlåtelse är en symbol, som, liksom alla symboler, har begränsningar. En begränsning i budskapet om syndernas förlåtelse, torde då vara det faktum att själva förhållandet mellan Gud och människa, inte är tidsbestämt, utan evigt och ovillkorligt.

Krister Stendahls kritik refereras även den av Bråkenhielm, då den går ut på att ett budskap där förlåtelsen är i centrum, ger hela budskapet en "antropocentrisk karaktär". Vi fokuserar för mycket på oss själva, och bör istället liksom Paulus betona rättfärdiggörelse, snarare än förlåtelsen.

Det så kallade logiskt-filosofiska argumentet mot förlåtelsen, grundar sig på att förlåtelsen inte är möjlig om man med begreppet "Gud", åsyftar det som den judiskt-kristna traditionen beskriver. Ett exempel på ett sådant argument är det, att om Gud är evig och tidlös, kan han inte förlåta en händelse vid en viss tidpunkt, och sedan ej längre minnas eller klandra människan för den händelsen. Detta för att ett sådant resonemang förutsätter att Gud kan fungera i ett "före" och ett "efter".

Den sista form av kritik som Bråkenhielm redogör för, motsätter sig att förlåtelsen kan vara "ovillkorlig". Budskapet om korset passar inte in, menar dessa kritiker, då Jesu död var ett villkor för att Gud skulle kunna förlåta. (Bråkenhielm, 1987, s 18-22)

3. Hur Svenska Kyrkan presenterar sitt budskap för dagens moderna sökare

Innan jag refererar till diskussionen kring synd och nåd i modern tid, vill jag kort redogöra för vilket budskap som kyrkan presenterar för den moderna människan. Hur ser den presentationen ut av budskapet, som först når den människa som av en händelse, eller vid några minuters extra tid, ägnar kyrkans budskap några minuter? Och hur ser den fördjupningen ut, som människor kan gå vidare med, om dessa första minuter engagerade, och gav mersmak?

Jag syftar naturligtvis på den lilla bok som tilldelades alla hushåll 1993, *Lilla boken om kristen tro*, samt på den tjockare bok som gavs ut samma år, för den som vill fördjupa sig, *Befrielsen, stora boken om kristen tro*. Dessa böcker torde utan tvekan kunna representera vad som ska betonas i det kristna budskapet, enligt Svenska kyrkan.

3.1 Lilla boken om kristen tro- en kort presentation

Lilla boken om kristen tro, är utgiven av Svenska kyrkans centralstyrelse, med texter skrivna av Eva Corlin och Rickard Aspegren. Den första rubriken är "Livets skönhet och skörhet". Under denna rubrik inleder man med några rader ur Dan Anderssons "Tiggarn från Loussa", och fortsätter med några rader av Bodil Malmsten, som säger något om hur man i livet kan uppleva hur allt blir fel. Detta följs av reflektioner kring "glimtar av Guds rike"; hur Gud finns och upplevs i hela skapelsen. Vår tillvaro kan inte vara en slump, eftersom en mäktig och intelligent skaparkraft syns i allt vi har omkring oss. Vi kan inte förneka att vi ständigt påminns om livets storhet.

När man i boken tagit ställning för att det finns en skapare som är god, övergår man till att tala om "den inre kompassen"; det som kallas samvete, och som styr våra värderingar. Paralleller dras till Bibelns levnadsregler; tio Guds bud, den gyllene regeln, och uppmaningen om att älska Gud över allt annat, och sin nästa som sig själv. Detta ställs emot den bistra, ofta ondskefulla verklighet som möter oss, och man konstaterar även, genom att påpeka att vi alla har ett val och ett ansvar, att vi kan välja att vända oss emot det onda.

”Gränsen mellan ont och gott går genom varje människas innersta. Valet är vårt, liksom det gemensamma ansvaret.” (Lilla boken om kristen tro, s 8)

Den kristna tron presenteras som en kraft som hjälper oss att välja det goda, och leva i denna värld, och tolka det vi ser omkring oss. Tron är något som ger kraft, hopp, och tillit.

Nästa huvudrubrik är ”Samtal med Gud”. Texten som inleder kapitlet, handlar om hur vårt moderna samhälle gör oss alltmer stressade. Intrycken trängs med varandra, och vi måste försöka hitta ”eftertankens oaser på olika sätt”. Här fyller bönen en viktig funktion; ”hjärtats samtal med Gud”. I Lilla boken om kristen tro ges därefter några förslag på böner, på morgonen, under dagen, och till kvällen.

Under nästa huvudrubrik, ”Böckernas bok”, presenteras Bibeln som en bok, där alla livets skiftningar finns representerade. Läsaren uppmanas att tolka Bibeln så, som att Gud genom den vill förklara för oss i vår tid, på vilka villkor vi finns till, och vad Gud vill med oss människor. Skapelseberättelsen vill, menar man, få oss att förstå att vi inte är till av en slump, liksom berättelsen om befrielsen ur Egypten är en bild på hur Gud vill befria oss och leda oss ur våra problem.

Nästa rubrik är ”Befriaren”, och handlar om Jesus. Jesus beskrivs som den befriare vars ankomst de judiska profeterna länge profeterat om, då denne skulle befria de fattiga och förtryckta. Som exempel på denna befrielse, refererar man till Bibelns berättelse om äktenskapsbryterskan, som Jesus förlåter och återupprättar. Jesus beskrivs som någon, som kunde förlåta människornas synder. På grund av att Jesus gör anspråk på att vara Gud själv, anses han vara en samhällsfarlig uppviglar, och korsfästs. Läsaren får sedan veta att han uppstod från det döda, och under rubriken ”Befrielse” förklaras det att detta visar hur långt Guds kärlek sträcker sig. Det talas också om hur Jesu uppståndelse *upprättar* oss.

”Hans uppståndelse visar oss med vilken kraft Guds kärlek befriar och upprättar oss.” (Lilla boken om kristen tro, s 32)

Under rubriken ”Livskraft”, berättas det om hur lärjungarna fick Andens kraft att sprida det kristna budskapet över världen. En av nyckelpersonerna i spridandet av tron, är Paulus. Man

refererar till Paulus ord, som säger att vi genom Jesu lidande och död, blivit *rättfärdiggjorda*. Vidare refererar man till Johannes, som beskriver Jesus som den som gav oss livet åter.

”Gud har frikänt oss, inte för att vi förtjänat det med våra gärningar, utan gratis, av nåd. ... Johannes talar om att Gud har förlåtit oss våra synder och att vi därigenom har gått över från döden till livet.”(Lilla boken om kristen tro, s 35)

”Mötesplatser”, är nästa rubrik, där kyrkans verksamhet och utbredning presenteras. Här presenteras även dopet, som ett synligt tecken på att människor får leva i syndernas förlåtelse.

Budskapet sammanfattas under rubriken ”Den goda kampen”, innan den lilla boken om kristen tro avslutas med några personporträtt där människor berättar om sina liv som kristna. ”Den goda kampen” inleds av en text som beskriver vår tillvaro idag som full av smärta och påfrestningar; båda globalt och personligt. Det talas om den goda kamp, som vi måste välja för att kunna segra över det som vill bryta ned våra liv. En del av denna goda kamp, är det internationella arbete för miljö, fred och rättvis, som Svenska kyrkan är engagerad i. Kyrkan har även, menar man, en uppgift att möta människor i personlig nöd, samt ett ansvar för samhällsutvecklingen. Man förvaltar en tro, en tradition och ett gudstjänstliv, och menar att man därför utgör ett viktigt inslag i samhället. Alla svaren har man inte, då man genom historien erfarit misslyckanden och felbedömningar även inom kyrkan, men man manar till att alla ska välja den goda kampen, och föra den gemensamt. Kapitlet avslutas med den Guds uppmaning som står att läsa i Femte Mosebok:

”Jag har förelagt dig liv och död, välsignelse och förbannelse. Så må du då välja livet”. (Lilla boken om kristen tro, s 48)

Med Lilla boken om kristen tro, bifogades även en liten broschyr; ”För dig som vill gå vidare ...” Här erbjuds man beställa bönbok, bibel, psalmbok, samt ”Befrielsen: Stora boken om kristen tro”.

3.2 Stora boken om kristen tro- en kort presentation

Befrielsen, stora boken om kristen tro, är en vacker bok, fylld av färgbilder och poesi. Att grundligt redogöra för vad som ryms i den, är ingen uppgift som passar i detta uppsatsarbete. Vad jag nu vill göra, är att kort nämna vilka områden de tretton kapitlen berör, samt se något närmre på de kapitel där synden, nåden och försoningen presenteras.

Kapitel ett, "Ögonblicket", fångar vardagens ögonblick, glada och sorgsna livssituationer som vi alla känner igen oss i. I modern tid möts vi av svårigheter som hotar både själsliv och omgivning

Kapitel två, "Väv utan sömmar", reflekterar kring det stora; universum, och det svåra i att förstå hur tillvaron hänger ihop. Skaparen vävs in i den bild av skapelsen som det föregående kapitlet beskriver, och människans beroendeställning till denna högre makt, blir tydlig.

I kapitel tre, "Ondskan", konfronteras vi med det svåra, oförklarliga i livet, katastrofer och hat.

Alla frågar vi oss varifrån denna ondska kommer, men ej ens bibelns människor gavs svar då de ställde frågan. Genom syndafallet, beskrivs vi alla som kluvna, "*... alltid tillhörig Gud och alltid intecknad djävulen.*", men man fastslår att Gud är god, och att ondskan (vars väsen man lämnar som en öppen fråga), inte har något med Guds väsen att göra:

"I Bibeln råder det aldrig någon tvekan om att Gud- och endast Gud- är evig, helig och skapande. Den onda makten, hur vi än ser den och vad vi än kallar den, kommer alltid i andra hand. Ondskan kan aldrig skala nytt eller bygga upp, den kan bara bryta ner det som redan finns av förtroende, kärlek, tro och liv." (Stora boken om kristen tro, s 79)

Läsaren får veta, att ondska i och med syndafallet, som är hela mänsklighetens och varje människas egna fall, är ett av livets grundvillkor. Att kristenheten talar om synd, är, menar man, ett sätt att visa att man tar ondskan på allvar. Att vara öppen då man talar om synd, är ett sätt att bekämpa ondskan. Synden är en förstörd Gudsrelation, och all synd för med sig ett skuldförhållande inför honom.

Ett skuldförhållande inför Gud för med sig en känsla av sorg, står det att läsa. Förr i världen syftade man nog främst på den individuella sorgen i detta sammanhang, medan man idag mer kan tala om en världssorg. I dagens ekologiska samhälle, menar man att vi kan tala om en global synd- en global skuld. Man talar även om en synd som människor begår mot sig själva, då de förringar och förminskar sin egen person. Här hamnar man i ett skuldförhållande till sig själv.

Då man förklarar arvsynnen, menar man att ordet för tankarna åt fel håll. Det nyfödda barnet har inte biologiskt ärvt tidigare begångna synder, utan arvsynnen innebär helt enkelt att barnet fötts in i en söndrig värld. *”Den kollektiva skulden är jag smittad av genom att vara delaktig i ett ont system”*). Kapitlet avslutas med en uppmaning om att sätta ord på skuldbördan, och uttrycka det vi insett om oss själva. Detta för att kunna få höra förlåtelsen ord, som markerar vänskap, och kärlek.

Fjärde kapitlet, ”Att tala om Gud”, lotsar läsaren genom olika sätt att se på Gud. Vilket språk och vilka begrepp kan vi använda då vill vi beskriva Gud, eller tala om honom?

Femte kapitlets rubrik är ”Befriaren”, där läsaren först får möta Jesus som ”källan till det levande vattnet”, i mötet med kvinnan vid Sykars brunn. Han genomskådar hennes liv, och erbjuder henne en annan väg. Läsaren vänder blad, för att finna att Jesus då redan är död. Några rader senare har han uppstått från det döda. Här står att läsa om den betydelse Jesu död och uppståndelse har för oss människor; eftersom han besekrat döden, har även vi ett hopp om liv efter döden. Han död och uppståndelse har skapat nya villkor för hela mänskligheten. Han reparerar allt det som gått snett mellan människa och Gud:

”Människan skapades till Guds avbild. Hon skulle återspegla Guds godhet och utföra Guds vilja. Men människan valde, i den frihet Gud gett henne, att gå sin egen väg. Därför har alla ´del i världens bortvändhet´ från Gud, som det heter i en av kyrkans syndabekännelser. Helheten har gått sönder. ... Det är svårt att känna igen Gud i människor. Men med Jesus är det inte så. Han var sann människa, han var den andre Adam, som aldrig vände Gud ryggen, och samtidigt, med trosbekännelsens ord, sann Gud! ... Jesus öppnade porten från gravens död till oförstörbart liv med Gud, för

människor, överallt och i alla tider.... Synd och skuld byts mot befrielse.” (Stora boken om kristen tro, s 129-130)

Några uppslag senare, möts läsaren av en uppmaning: *”Omvänd er och tro på det glada budskapet”*), citeras Jesus. Jesus kritiserar inte, utan uppmanar först och främst människor att tro på hans ord. Samma uppmaning gäller oss än idag. Att idag omvända sig och tro, är enligt stora boken om kristen tro, att bekänna sig till tron på att Jesus befunnit sig här på jorden, i egenskap av Gud själv. Man låter även läsaren ana vad denna bekännelse leder till: *”Att idag bekänna Jesus som herre är också att kasta om livet och döden. I tro på Jesus Kristus, den Uppståndne, går vi genom döden till livet. I hans sällskap blir döden porten till livet.”*(Stora boken om kristen tro, s 147)

Det sjätte kapitlet, ”Livgivaren”, handlar om Guds Ande, som ger människor kraft och inspiration att möta livet.

I det sjunde kapitlet ”Tro och bekännelse”, talas det om tron, tilliten, men även om tvivlet i det kristna livet. Att bekänna sin tro inom Svenska kyrkan, är ett naturligt uttryck för den tro man känner. Tron är människans svar på Guds tilltal.

Kapitel åtta, ”Trons hemspråk”, beskriver bönen, samtalet med Gud. Kapitlet berör både formulerandet av den egna bönen, och att lyssna in Gud.

”Rum för det heliga”, är nionde kapitlets rubrik. Här beskrivs kyrkan och församlingens funktion, för olika slags människor, och i olika skeden i livet.

Tionde kapitlet, ”Ordet och orden” är ett kapitel som behandlar Bibeln och dess språk, vilka olika texter som ryms i den, och hur man ständigt lär sig uppfatta Bibelns texter på nya sätt.

I kapitel elva, ”Tro i handling” beskrivs hur vi kan låta vår kristna tro bli till handling. Att älska sin nästa som sig själv, kan vi låta visa sig i ”goda gärningar”. Vi kan alla låta vår tro bli verksam och agera i enlighet med det Jesus lärde.

”Tro möter tro”, är det tolfte kapitlet, där kristen tro möter andra religioner. Här bekämpar författarna fördomar genom att förespråka det förtroliga, enskilda samtalet, där vi kan lära känna varandra som de vi är.

Det sista och trettonde kapitlet har rubriken ”Bortom tid och rum”. Här talas det om det kristna hoppet, att livet inte är slut i och med det sista andetaget i våra jordiska kroppar. Om himmel och helvete uttrycker sig författarna med stor försiktighet. Man fastslår endast att den kristna tron innebär ett hopp om evigheten, och en möjlighet att få vara i relation med Gud, redan under jordelivet.

4. Dagens kyrka - diskussioner i spänningsfältet mellan nya värderingar och traditionellt budskap

Utan att tycka mig behöva någon ytterligare bekräftelse på det, vill jag påstå att kyrkan vill, och bör vara öppen för alla som söker sig dit. Detta betyder att en ateist som söker ro och frid, ska kunna rymmas i samma kyrka där den djupt troende kristne ska kunna känna igen den tro och det budskap hon för kanske åtskilliga år sedan, tagit till sig. En svår balansgång kan tyckas, då kyrkan av tradition även predikat värderingar, livsstil, krav på bekännelse och förlåtelse. Kvar i gudstjänstordningen finns, (om än omtvistad i en debatt som jag senare ska referera) syndabekännelsen. Idag finns omarbetade alternativ med något ”mildare språk”, men innebörden i Svenska kyrkans syndabekännelse är dock densamma. Men vad betyder syndabekännelsen för dagens kyrkobesökare? Är det en central del av budskapet som man även betonar i mötet med den moderna sökaren, eller är det en något nedtonad rest från forna tider, som finns kvar för de få som fortfarande bygger en stor del av sin tro, kring dessa rader?

”Jag fattig, syndig människa, som, med synd född, i all mina livsdagar på mångfaldigt sätt har brutit mot dig, bekänner av allt hjärta inför dig, helige och rättfärdige Gud, kärleksrike Fader, att jag icke har älskat dig över allting, icke min nästa så som mig själv. Emot dig och dina heliga bud har jag syndat, med tankar, ord och gärningar, och vet mig fördenskull vara värd att förkastas från ditt ansikte, om du skulle så döma mig, som mina synder hava förtjänt. men nu har du, käre himmelska Fader, lovat att med mildhet och nåd omfatta alla botfärdiga syndare, som omvända sig till dig och i förtröstan på Frälsarens, Jesu Kristi, förtjänst fly till din faderliga barmhärtighet. Dem vill du tillgiva evad de hava brutit emot dig, och aldrig mera tillräkna dem deras synder. Däruppå förlitar jag mig, arme syndare, och beder dig trösteligen att du, efter samma ditt löfte, värdes vara mig misskundsam och nådig och förlåta mig alla mina synder, ditt heliga namn till pris och ära. (Den svenska psalmboken, 1956, s 613)

4.1 Den moderna människans förhållande till, och syn på sin egen synd och skuld

Vilket förhållande har människor idag till synden och budskapet som säger att vi ska erkänna våra egna synder, vända oss bort från dem, och motta Guds förlåtelse? Är det överhuvudtaget detta syndens budskap som presenteras idag, eller har det under tidens gång blivit nödvändigt

att, antingen presentera budskapet annorlunda, eller kanske rentav modifiera själva budskapet? Om man kan tala generellt om moderna människors förhållande och associationer till synd är tveksamt, men några har försökt fånga den tidsanda som vi lever i, och ställa dagens attityder och livsmönster mot det budskap som vi av tradition har i Svenska kyrkan. Budskapet om synd och nåd.

Då jag här återger vad som sagts av några av de röster som hörts i diskussionen kring detta, vill jag påpeka att den ”moderna människan”, vilken diskussionen kretsar kring, är ett begrepp som inkluderar två egenskaper. Hon lever i vårt moderna samhälle, är inte troende kristen eller tillhörande annan religion. Det budskap som möter henne är alltså nytt, så till vida att den bild av tro och frälsning som kyrkan presenterar för henne idag, också är den bild hon kommer att få.

Ylva Eggehorn, har reflekterat kring sina egna reaktioner mitt under kyrkans syndabekännelse. Hon är visserligen en enda människa, och ska kan inte påstås representera oss alla, men som poet och författare kan hon med ord mycket väl beskriva en människas känsla inför det budskap som syndabekännelsen förmedlar. Hon ger uttryck för hur svårt det idag kan vara, att se sig själv som syndare. Samtidigt som vi alla har någon slags diffus, från forna dagar ärvd bild av vad en syndig handling är, säger oss dock många andra röster att vi inte gör något fel. Vid kyrkans syndabekännelse blir detta till en konflikt. Ylva Eggehorn beskriver den villrådighet som syndabekännelsen försätter oss i. Den förmedlar en känsla av att vi är syndare och att vi verkligen har syndat, men att vi själva inte förmår att sätta fingret på de faktiska synderna. Inte nog med att vi syndat, vår oförmåga att upptäcka vår synd, blir även den pinsam, menar Eggehorn. (Eggehorn, 1997, *Trots allt*, nr 3, s 42-45)

*”Vi tänker och tänker under syndabekännelsen men kommer inte på något att bekänna. Det är pinsamt och känns futtigt att inte ha något annat än allmänna saker att komma med (”har inte älskat dig över allting, inte min nästa som mig själv - Jovisst men hur? Kan för mitt liv inte komma på något konkret ... och nu är det redan dags för förlåtelsen, vänta, jag hinner inte med ...), hör inte ens till dem som kan beskyllas för högmod, självrättfärdighet och allmänt övermod. (Om det bara vore så väl ... men vi rycker ju till varje gång någon talar om synd.) (Eggehorn, 1997, *Trots allt*, s 45)*

Istället för att ge förslag på traditionella synder, som den moderna människan kan tänkas behöva bekänna vid syndabekännelsen, vill Eggehorn få oss medvetna om andra typer av synd. Som bakgrund anger hon östkyrkans kontra västkyrkans syn på synd, där vi i västvärlden har en tendens att se synden som brott, och konkreta överträdelser mot Guds lag. Östkyrkan, däremot, betonar synden som en skada i skapelsen. Ett sår, som behöver läkedom i form av förlåtelse och försoning. Östkyrkans och västkyrkans olika synsätt kompletterar varandra, menar Eggehorn, då östkyrkan pekar på att synden redan inträffat, och är en del av människans historia, medan västkyrkans inställning påminner oss om att synden sker här och nu, och att vi själva kan, åtminstone välja att vara medveten om den. Den slags synd som Eggehorn här vill föra fram i ljuset, är den självuppoftande synden, som inte tillåter oss att älska och måna om oss själva, och därför i förlängningen även hindrar oss från att ”... älska Gud över allting, och min nästa som mig själv.” Vi tillåter oss inte att be om hjälp, nedvärderar därmed oss själva, och bejakar inte den mellanmänniska relation som Gud gett oss, i vilken vi kan hjälpa och stödja varandra. (Eggehorn, 1997, *Trots allt nr 3*, s 42-45)

Medan Eggehorn ger förslag på nutidens tänkbara formulering vid syndabekännelsen, och samtidigt ringar in sådant som många personligen kan känna igen sig i, pågår en inomkyrklig diskussion om, hur kyrkan ska bemöta dessa människor. Diskussionen kring detta syftar givetvis till att komma fram till lämpliga tillvägagångssätt i möten med människor, i gudstjänst och i samtal. Konkreta sådana återkommer jag till senare, (kap 4.2), men alla inlägg i den debatten utgår från olika människosyner, som jag redogör för i detta avsnitt. Kan dagens moderna människa ej längre känna igen sig i synden? Har det moderna samhället skadat människan, eller har hon utvecklats till att se mer nyanserat på sig själv och sina handlingar?

När Olivius, lärare vid pastoralinstitutet i Lund, talar om dagens sätt att betrakta synd, gör han det ur ett helt annat perspektiv än Eggehorn. Den moderna människans synd är densamma som gårdagens synd, men vår tidsanda har gjort oss oförmögna att hantera synd och skuld på det sätt som vi var ämnade att göra. Olivius pekar på den moderna människans oförmåga att använda syndabekännelsen till dess rätta syfte, eftersom hon inte har förutsättningar att ”*uppleva skuld på ett autonomt, fullvuxet och moget sätt.*” Vi lider idag, enligt Olivius, av en ”*djup skada i vår tids kultur*”, vilken hindrar oss i djupare relationer, och gör oss oförmögna att känna skuld och ta emot förlåtelse. (Olivius, 1982, *Svensk kyrkotidning, nr 8*, s 113-114)

Enligt Karlsson menar Olivius att denna oförmåga att känna personlig skuld, bottnar i en svag identitet. Brist på trygghet och känsla av egenvärde, gör människan oförmögen att möta sin egen skuld. Hon äger inte den personliga styrka som behövs för att kunna se sin synd, och konfrontera den. (Karlsson, 1979 s 151) Olivius talar vidare om ett ”deckarsamvete”, där det viktiga är att inte bli ertappad och behöva stå till svars för det man gjort. Orsaker Olivius nämner är brist på samvaro i familjerna, urbanisering med anonymitet som följd, det faktum att barn lämnas till barnomsorg som mycket små, kärnfamiljens uppluckring, och allmänna brister i mellanmännsliga relationer, som resulterar i meningslöshet och ångest.

De skador som det mänskliga sinnet idag lider av, gör, enligt Olivius, oss oförmögna att känna skuld och syndanöd. Upplever man inte sig själv som syndig, eller sitt beteende som felaktigt, kan man heller inte ta emot förlåtelse. Vad människan av idag dock kan uppleva, är mindervärdighet, menar Olivius. Man upplever inte att man har något värde, och mot bakgrund av detta blir reaktionen inför syndabekännelsen att man är värdelös och ej ens älskad av Gud. Följdekänslan blir uppgivenhet, och känsla av att vilja ge upp. Detta, menar Olivius, bland annat märks av det faktum att människor idag har svårt att lyssna till långa predikningar. Olivius menar att sexuella, och aggressiva drifter, samt djupa psykiska kriser, är mer dramatiska tecken på den nutidsmänniskans svagare motståndskraft. (Olivius, 1982, *Svensk kyrkotidning*, nr 8, s 113-114)

Biskop Sven Ingebrand tolkar bilden av nutidsmänniskan på ett annat sätt än Olivius, och ger synd en innebörd som kan jämföras med Eggehorns uppfattning om ”modern synd”. Ingebrandt motsätter sig uppfattningen att den moderna människan inte kan uppleva synd och skuld, och menar istället att de flesta känner skuld i sina liv. Här kopplar Ingebrandt samman för höga prestationskrav med synd och skuld, och menar att man ingalunda behöver komma från en kristen tradition, för att känna samvetskval då man inte svarat upp till omgivningens, eller egna förväntningar. Må hända, menar Ingebrandt, att levnadsnormerna idag ej ger upphov till syndanöd i samma utsträckning som förr, men det yttre trycket ger idag, liksom igår, skuld och samvetskval. Man kan således anta, att enligt Ingebrandt är känslan av att vara i behov av nåd, densamma som förr. Människligheten känner fortfarande ångest inför sin otillräcklighet, och huruvida denna känsla bottnar i brott mot Guds bud, eller samvetskval för en vän som försumrats, är av mindre betydelse. (Ingebrandt, 1990, *Svensk kyrkotidning*, nr 11, s 152-154)

Karlsson härleder den moderna människans situation till det konsumtionssamhälle, i vilket det bildas nya livsmönster. Det budskap samhället förmedlar, om vikten av materiell standard, resulterar i nya värderingar hos människor. Teknisk utveckling och urbanisering gör människor mindre beroende av varandra, och mer isolerade. Tillika resulterar ett högre arbetstempo i mindre tid för varandra, för samtal och eftertanke. I detta komplexa samhälle, är det även svårt att hitta kristna förebilder, vilket i sin tur gör att det kristna budskapet inte når fram till människor, även om de hör det. Med denna samhällsbild som bakgrund, refererar Karlsson till Sundén, som i sin tur studerat psykiatrikern H C Rümkes teorier kring synd och skuldmedvetenhet. Enligt denne, måste först en relation till Gud finnas, innan verklig skuldmedvetenhet kan väckas i människan. Är Guds bilden överklig, finns heller ingen direkt skuldkänsla, eftersom en relation alltid måste finnas för att uppleva skuld. Att känna skuld gentemot en medmänniska, kan, enligt Rümkes teori, inte uppfattas som ett led i utvecklingen mot skuldkänsla inför Gud. I ett samhälle där det, enligt Karlsson, både saknas mellanmänniska relationer, och tillräckliga möjligheter för människor att få en relation till Gud, framstår dessa förklaringar som rimliga, till den moderna människans (eventuella) oförmåga att känna skuld. Den teori som Karlsson refererar till, skiljer sig från Ingebrandts uppfattning på så sätt att skuld inte kan betraktas som ett och samma fenomen, oberoende av vad man känner skuld över. Skuld inför Gud handlar enligt den teori Karlsson refererar till, om något annat än skuld gentemot medmänniskor. Dock kan man se tydliga likheter mellan vilka förutsättningar som behövs för att känna skuld, nämligen relation och närhet. Enligt Karlsson påverkas både känsligheten gentemot Gud, och andra människor negativt, av de villkor som det moderna samhället sätter upp. (Karlsson, 1979, s 147-149)

Även Ulf Söderlind, har gett uttryck för vad han upplever som ”... en våg av depression” (Söderlind, 1970, *Vår lösen*, nr 5 s 208) Orsaker till detta relaterar han till ett samhälle som ”alltmer fördystras och avhumaniseras”. Människor längtar efter skönhet, godhet, glädje; en längtan som borde tillfredsställas i kyrkan, men som inte gör det. Söderlind definierar människans verkliga synd på ett sätt som jag menar kan jämföras med Eggehorn. Söderlind vill, liksom Eggehorn, se bortom de ”traditionella synderna”, som är relativt enkla att finna hos sig själv, och bekänna, och istället se självförnekelse, och nedvärdering av de egna behoven, som de verkliga hindren. Jag vill senare återkomma till Söderlinds syn på kyrkan och dess människosyn. (Söderlind, 1970, *Vår lösen*, nr 5 s 203-208)

4.2 Hur bör kyrkan agera i det moderna samhället?

Människor av idag, menar Olivius, är oförmögna att känna skuld och syndanöd, och kan därför ej heller ta emot förlåtelse. Mot bakgrund av detta, ifrågasätter Olivius att kyrkan söker möta dessa människors behov på ett sätt skraddarsytt för människor på Luthers tid. ”Slopa syndabekännelse- avlösning i högmässan”, är hans rubrik, då han menar att detta inte tjänar något syfte i den moderna människans möte med Gud. Olivius refererar till den debatt som ledde till att man i Gudstjänstordningen 1976, gav alternativ där syndabekännelsen tonades ner. Ett alternativ var att istället för att inleda högmässan med syndabekännelsen, vilket man menade fick kyrkobesökarna att uppleva det hela som ett ”slag i ansiktet”, var att förlägga syndabekännelsen efter predikan. Dessa alternativ, kallar Olivius för ”halvmesyrrer”, och menar att man istället bör slopa hela syndabekännelsen. För dem som fortfarande känner behovet av sådana, borde tillfället ges i särskilda botgudstjänster, då det även skulle ges mer tid till verklig rannsakan. Det faktum att människor idag upplever obehag av orden ”jag, en fattig syndig människa”, menar Olivius, som tidigare nämnts, tyder på att något är fel i den mänskliga naturen. Att snabbt hasta igenom en kompromissad, förkortad syndabekännelse, för att sedan ge, som Olivius uttrycker det, en ”... ovillkorlig avlösning ...”, bevisar enbart att den moderna människan inte har kapacitet att konfrontera hela sin synd, och ännu mindre göra någon verklig förändring.

Att trots detta, envist hålla fast vid Luthers gamla metoder för syndabekännelse och avlösning, menar Olivius bidrar till sekularisering, och att folk drivs in i nyreligiösa rörelser. Istället för att fokusera på syndernas förlåtelse, måste kyrkan förmedla andra bitar av evangelium, så som dopets evangelium, död och liv, samt den kristna mystiken som kan möta människors Gudslängtan. (Olivius 1982, *Svensk kyrkotidning*, nr 8, s 113-114)

Margareta Brandby-Cöster svarar på Olivius debattinlägg, och kritiserar dennes syn på synd och gudstjänst. Synden, menar Brandby-Cöster, är inte beroende av vår känsla, eller benägenhet att uppfatta den. Vi kan lita på att vi är i behov av nåd och förlåtelse, och låta Gudstjänstens utformning visa oss det sunda och rätta förhållandet till Gud. Vidare försvarar Brandby-Cöster 1976 års alternativa syndabekännelse: ”Genom min synd är jag skyldig till mer ont än jag själv förstår”, och menar att dessa rader representerar en medvetenhet om det egna tillkortakommandet när det gäller att inse sin synd. Att vi i dagens samhälle lider av brister som människor, håller Brandby-Cöster med Olivius om, men att detta skulle kräva en

omdaning av vårt förhållningssätt till Gud i gudstjänst, motsätter hon sig. Det vårt förstånd ej längre kan omfatta, kan istället ritualen förklara för oss. *”Orden skapar vårt verklighet”*, skriver Brandby-Cöster. Dessa ord, som utgår från evangeliet, ska forma vår verklighet, och representera den, istället för att förfälska evangeliet genom att låta vår skadade känslvärld forma verkligheten. (Brandby-Cöster, 1982, *Svensk kyrkotidning nr 18*, s 274-275)

”... ritualen är till för att visa på tvetydighet där vi har förlorat den, för att vidga livet när vi har begränsat det, för att säga emot oss när vi vill bli bekräftade i våra fördomar. Så kan ritualen ge oss vår verklighet. Inte nödvändigtvis en verklighet som vi helt och hållet kan omfatta med vår känsla men som är viktig för att vår känsla skall kunna hålla sig levande.” (Brandby-Cöster, 1982, *Svensk kyrkotidning nr 18* s 275)

Karlsson efterlyser, mot bakgrund av Olivius resonemang kring människors svaga självkänsla och identitet, en trygg och mänsklig gemenskap inom kyrkan, som kan leda till att människor upptäcker sitt egenvärde och blir trygga nog att se sig själva på rätt sätt. Karlsson poängterar vikten av att kyrkan i dagens samhälle verkar praktiskt i handling, och ägnar sig åt själavård, stöd, hjälp och uppmuntring. Dock finns det risk för ett *”förytligande av det kristna budskapet”* om kyrkan enbart uppfattas som *”... en institution som endast erbjuder människor vissa tjänster”*. (Karlsson 1979, s 148-151) Karlsson betonar vikten av, att den kyrka som verkar i en tid då: *”... människor väl vet att kyrkan finns och också känner till dess budskap i stort men ändå lever isolerade från evangeliet ... inte tiger med eller gömmer undan budskapet om förlåtelsen från Gud, utan förkunnar det så klart och varmt som möjligt.* (Karlsson 1979, s 151)

Då människor lätt stöter bort budskapet om de inte känner sig trygga, menar Karlsson att det bör läggas stor vikt vid utformandet av gudstjänsternas atmosfär. Trygghet och gemenskap är Karlsson ledmotiv, även om han varnar för att gudstjänsterna kan bli enbart *”upplevelsebaserade”*. Atmosfären under gudstjänsten är särskilt viktig i modern tid, menar Karlsson, då gudstjänsten kan få utgöra ett alternativ till den stressade tillvaro många lever i. Den lugna, trygga tillvaron gör även att människor vågar bekänna sina synder, menar Karlsson, och jämför med att barn som är rädda för sina föräldrar, inte gärna erkänner sina misstag för dem. Den kritik som riktats mot kyrkans syndabekännelse, tror nämligen Karlsson botten i att människor känner sig otrygga och obekväma. (Karlsson, 1979, s 163-165) Med

tanke på att det i det moderna samhället är alltmer förekommande att människor lever isolerade, ser Karlsson det som kyrkans uppgift att möta dessa ensamma, inbundna människors nöd, med förlåtelse, öppenhet, och mjukhet. (Karlsson 1979, s 148) Om inte kyrkan på allvar försöker tillmötesgå denna ”tysta nöd”, som Karlsson kallar den, via förtroliga samtal, är det möjligt, menar han, att kyrkan inte kan förnyas. Vårt samhälle bjuder i stor utsträckning enbart opersonliga kontakter, och behov av samtal är mycket stort, menar Karlsson. (Karlsson 1979, s 170-171)

Ingebrandt, vars syn på den moderna människans synd jag tidigare jämförde med Eggehorns, har även uttalat sig om kyrkans uppgift i dagens samhälle, där människor, istället för att tyngas av syndabörda över enskilda handlingars och levnadsmönster, tyngs av prestationsångest och skuld känslor. Kyrkan skall därför inte ge människor mer lagar och paragrafer att leva efter. Nej, dess uppgift är istället att lyfta av skulden. Detta genom att förmedla, och betona Guds nåd och förlåtelse. Ingebrandt menar att kyrkan ofta missbedömt sin församling, och predikat lagförkunnelse i tron om att församlingen inte känt till lagen. Ingebrandt menar dock, att människan ständigt möter press från denna lag i olika former, ute i vardagen. Hon känner till dessa krav och den skuld den ger vid ett misslyckande. Människan lever redan i skulden, varför Ingebrandt menar att kyrkan istället bör fokusera på budskapet om befrielse. Kyrkan ska inte visa moralismens väg- utan frälsningens väg. Av detta kan man tolka att även Ingebrandt ser själva syndabekännelsen som mindre viktig, medan tacksägelsebön för Guds nåd, mera borde betonas. (Ingebrandt, 1990, *Svensk kyrkotidning, nr 11*, s 152-154)

Att mindre betona kraven från den traditionella ”syndakatalogen”, och ge människan mer utrymme att känna sig fri och älskad, är en underton som kan spåras i både Ingebrands och Söderlinds resonemang. Den största skillnaden då det kommer till kyrkans tänkbara åtgärder för detta syfte, ligger i synen på Luther. Då Ingebrand vill nå den nya kyrkliga atmosfären genom ett nytt bejakande av det Luther står för, menar Söderlind att det behövs en brytning från den lutherska människosynen. Ingebrand försvarar Luther, och menar att det beror på missförstånd av dennes mening, då man skyller självförnekelse och förkastelse av den egna personens behov på Luther. Istället, menar Ingebrandt, måste kyrkan påminna sig om, och mera starkt betona detta som Luther offrade så mycket för; övertygelsen om att människan vinner nåd enbart genom tro.

Söderlind kritiserar kyrkans människosyn, och menar att den bidrar till att människors syndabekännelse aldrig når sitt djup och rätta syfte. Den människosyn, som Söderlind menar härstammar direkt från Luther, skapar hämmade och försagda individer, vilket bidrar till att atmosfären i kyrkan blir ”... förljugen och sentimental”. Enligt Söderlind var det Luthers avsikt att all form av självkärlek skulle utplånas i människan, vilket i sin tur bidrar till ett förakt av den egna kroppen och själen, samt mot medmänniskan. Kyrkan, som gått efter denna linje, har, menar Söderlind, under vårt århundrade ”nonchalerat människosynfrågan, och inte låtit människan och människans tillvaro vara i centrum.” Detta har resulterat i att aktuella, känsliga frågor, som rör syndabekännelse, aldrig diskuteras eller kommer fram. Kyrkan erbjuder, enligt Söderlind, inte den befrielse och glädje som den skulle kunna erbjuda, utan förtrycker istället människor via den lutherska människosynen, och ägnar sig åt meningslös underhållning.(Söderlind 1970, *Vår lösen*, nr 5, s 203-208). Enligt Karlsson menar Söderlind att roten till den felaktiga människosyn som kyrkan förmedlar, är en slags begreppsförvirring. Användandet av värdeladdade ord så som ”egoism”, ”själviskhet”, ”självtutplåning” och ”självkärlek”, berövar människor deras värde och självrespekt, och ökar endast självföraktet och ångesten. (Karlsson, 1979, s 160)

Vad menar då Söderlind skulle kunna göra kyrkan till en plats för sann självrannsakan, följd av försoning och sann befrielse? Roten till den felaktiga människosynen ligger, enligt Söderlind, i Luthers hetsjakt på all form av självälskan. Den egna personen skulle i det närmaste föraktas, vilket utplånar all självkänsla, eftersom självkänsla bygger på att våga hävda sin egen rätt och integritet. Söderlind refererar till exemplet från Bibeln, då Jesus ber oss vända andra kinden till, om man får en örfil. Om detta skall ske i sund ödmjukhet, förväntar vi oss en ”rak hållning och klar blick”, medan en skrämmd och undergiven gest vittnar om något annat än ödmjukhet. Men det är denna skrämmda och undergivna attityd, som Söderlind menar att den lutherska människosynen skapar; den skapar människor som ”... underkastar sig lidandet och finner en hemlig lust i det.” De synder som blir bekända av dessa skrämmda människor, är ställföreträdande, ofarliga synder. En verklig självrannsakan och bekännelse av det som till och med är svårt att erkänna för sig själv, kräver självkänsla och självrespekt. Och hur kan då kyrkan bli en plats där självrespekt föds? Jo, menar Söderlind, genom att lyfta fram bönen, meditationen, eftertanken, och betona stillheten och den heliga avskildheten inför Gud. Människan behöver finna godhet och skönhet i kyrkan, för att bli hel

och kunna älska sig själv och andra. I detta tillstånd är hon kapabel och stark nog att se sig själv, och sina verkliga brister. (Söderlind,1970, *Vår lösen*, nr 5, s 203-208)

Ivar Stare har bestämt tagit avstånd från en predikan kring synd och försoning, som biskop Giertz höll i TV under en långfredag. Det gamla budskapet om synden som ”skiljer fåren från getter”, beskriver han som förlegat, avskyvärt och dessutom ologiskt. I vårt sekulariserade samhälle kan man inte, hävdar Stare, inta en så auktoritär ställning, som han menar att biskop Giertz intagit under denna långfredagspredikan. Förutom att Stare reagerat över det, som han anser det vara, obarmhertiga budskapet, tar han upp vissa punkter med vilka han vill bevisa det ohållbara i det gamla budskapet om synd och nåd. Den första invändningen är mot Guds straff. Varför ska Gud uppväcka dem som ska gå förlorade, enbart för att straffa dem? Vidare motsätter sig Stare att Guden för den kristenhet, som påstår sig vara banbrytande i humanitära frågor, kan vara så grym att han straffar ”ograderat”. Kyrkans ”antingen-eller-budskap”, överensstämmer inte med den bild kristenheten vill ge av Gud. Dessutom faller kristendomens lära på problemet med att alla jordens folk inte nåtts av budskapet. En rättvis Gud borde då inte straffa dessa för deras synder. Den sista punkt Stare tar upp, är detta att kristna grupper genom tiderna varit oeniga om den rätta läran, och att man därför inte kan anta att det finns en enda ren lära.

Mot bakgrund av detta, beskriver Stare den kristna lära som den svenska kyrkan förmedlar, som förlegad. Kyrkans nya inställning, inför den sekulariserade omvärlden, måste vara att våga gå in i den diskussion om ”... kyrkans dogmer, om skriftens trovärdighet, om kravens rimlighet.” Stare ställer sig frågan hur högt det är i kyrkans tak, vilket kan tolkas som en utmaning till kyrkan i det moderna samhället. Vågar kyrkan vara så öppen för den nya vetenskap och den nya ”insikt”, som Stare menar att den borde vara? (Stare, 1985, *Svenska kyrkans tidning*, nr 4, s 18)

Torsten Nilsson ställer sig frågan, om man verkligen har rätt att tona ner, eller helt enkelt slopa syndabekännelsen i kyrkans gudstjänster. Nilsson påpekar det faktum att ordet *synd* alltmer upplevs som obekvämt inom kyrkan, och att en tendensen är att synd och bekännelse tonas ner. Detta, menar Nilsson, skapar ett problem, eftersom hela vår tillvaro är ett resultat av ”... glappet mellan hur vi lever och vad vi ursprungligen var ämnade för”. Vidare refererar Nilsson till den judiske filosofen Martin Buber, som enligt Nilsson definierar

människan med just detta, att hon är skyldig. Således kan man anta att människan, enligt Nilsson, missar själva kärnan i sin existens, om hon inte lever i medvetandet om att hon kommit ifrån ursprungstanken, och att detta orsakar ett behov av försoning i hennes liv. Kyrkan bör, menar Nilsson, inte bli delaktig i att människor glömmer det mest centrala i sin existens. (Nilsson, 1991, *Svenska kyrkans tidning*, nr 5, s 6-7)

Per Arne Dahl, präst i norska kyrkan, betonar vikten av att vi är ärliga i vår synd. Kyrkan ska vara en plats där vi bekänner oss som syndare, utan att försöka dölja det för varandra. Kyrkan måste skapa en atmosfär där människor kan tala om sin synd; känna sig förenade med varandra på grund av det faktum att vi alla är syndare, men detta utan att vi känner oss mindervärdiga, eller förtappade. Kyrkan måste kunna värna om synden, så att den inte blir var och ens dolda ensak. Blir den det, utgör den ett hot. Om den får förbli anonym, kan den börja förgöra en människa. Kyrkan bör dock slopa den traditionella ”syndakatalogen”, som enbart bidrar till skamkänslor. Dahl menar att kyrkan ofta missbrukat sin roll i syndabekännelsen, då den går in i närkamp mot människors skamkänslor, istället för deras synder. Om kyrkan kan bli en plats där människor möts som syndare, och tillsammans gör upp med synden, finns där möjlighet att skapa nya utgångspunkter inför framtiden. Fritt tolkat från Dahls artikel, ser jag det som att Dahl vill slippa den dolda skamkänsla som kyrkan kan framkalla då den inte lyckas vara effektiv i sitt arbete mot synd och för försoning. Istället bör kyrkan vara öppen och rak i sitt budskap om att vi alla är syndare, och att ingen därför är bättre än någon annan. Alla har vi syndat, och därför kan vi frimodigt erkänna vår synd, och låta kyrkan bli en plats där vi ständigt hjälper varandra i kampen mot detta. (Dahl, 1997, *Pilgrim*, nr 1, s 13-21)

”Och när nu en gång synden förr eller senare måste i ljuset, är det bättre att det sker i dag mellan mig och min broder än att det måste ske i domens ljus på den yttersta dagen.” (Dahl, 1997, *Pilgrim*, nr 1, s 21)

Runar Eldebo, lärare på teologiska högskolan i Stockholm, vill ge väckelsekristendomen en särställning då den, enligt Eldebo poängterade vikten av att inse sin egen synd, och söka Guds frälsning. Eldebo varnar övrig kristenhet från att ge en alltför positiv människobild, där människor inte kan urskilja budskapet som säger att vi är skyldiga och i behov av nåd. Kyrkan måste förmedla det rätta förhållandet mellan människa och Gud, i vilket vi ser *”... en mörk syn på hennes (människans) tillstånd och en ljus syn på hennes möjligheter ”*. Eldebo

refererar till Frank Mangs som, enligt Eldebo, såg andliga kriser som ett sätt att komma till rätt insikt och i rätt förhållande till Gud. Därför är det viktigt att kyrkan inte ger en förskönande bild som invagar människor i falsk trygghet. Han talar om *”traditioner som immunicerar, vaccinerar mot detta möjliga kristillstånd”*, och beskriver dem som farliga. Således antyder Eldebo, att kyrkan har möjlighet och inflytande att skada människors förmåga att inse sitt frälsningsbehov, samt att detta *inte* enbart är en teoretisk möjlighet, utan att det är en uppenbar risk i våra kyrkor. (Eldebo, 1996, *Tro och liv*, nr 6, s13-18) Eldebo skriver:

”Väckelsekristendomen skapar obarmhärtighet. Dess omutliga utmaning är en till synes obarmhärtig antropologi i vars avslöjande bor en omgestaltande frälsningserfarenhet.” (Eldebo, 1996, *Tro och liv*, nr 6, s 18)

5. Diskussion

I denna uppsats har jag sökt att kartlägga något av den diskussion som förs kring Svenska kyrkans budskap om synd och nåd, samt undersöka vilket budskap som kyrkan för ut till befolkningen. Genom att studera *Lilla boken om kristen tro*, som är det lilla skrift Svenska kyrkan valt att ge ut till befolkningen, menar jag att man med relativt stor säkerhet kan säga vad det är kyrkan idag säger sig representera. Som en fördjupning av detta första, enkla budskap, finns i *Befrielsen: Stora boken om kristen tro*, en mer ingående förklaring.

Efter att ha tagit del av det budskap som Svenska kyrkan, genom dessa skrifter, förmedlar till befolkningen, ter sig den inomkyrkliga diskussionen som mycket intressant, då man där kan urskilja både människosyner och syn på synd och nåd, som överensstämmer med det budskap *Lilla* och *Stora boken om kristen tro* förmedlar, men även argument, som, enligt min uppfattning, förespråkar en annan presentation av budskapet. Den bakgrund som i denna uppsats benämns som "Syndens historia", ger, menar jag, en bild av budskapet som inte täcks upp av att enbart studera *Lilla* och *Stora boken om kristen tro*; ett faktum som i sig talar för att det inom det klassiska budskapet om synd och nåd, finns bitar som idag *inte* utgör en central del av Svenska kyrkans budskap till den moderna befolkningen.

Diskussionen kring kyrkans budskap om synd i och nåd i modern tid, berör två stora områden; synen på den moderna människan och hennes förmåga att uppfatta sig själv och sitt förhållande till Gud, samt synen på kyrkans metoder för att förmedla ett relevant budskap på ett sätt som passar in i det moderna samhället. *Vad* debattörerna menar att kyrkan ska förmedla, speglar, menar jag, debattörernas olika bibelsyner, vägd mot synen på det moderna samhället och den moderna människans psyke.

Innan jag ytterligare berör de åsikter som framkom i studien av denna diskussion, vill jag kommentera min studie av kyrkans budskap till befolkningen genom *Lilla*, och *Stora boken om kristen tro*. Låt oss först se på *vad* Svenska kyrkan väljer att konstatera i sitt budskap: Man tar ställning för Gud som skapare, och att det i Gud enbart finns godhet. Vidare erkänner man en ondska, men talar mest om hur ondska yttrar sig i vår tillvaro. Varifrån den kommer, eller hur den gestaltar sig, lämnas lika öppet som frågan om vad som egentligen menas då Bibeln talar om evigt liv, Guds rike, och platsen där de förlorade får tillbringa sina dagar. Man tar

heller inte ställning i frågan om hur Bibelns berättelser bör uppfattas, som faktiska historiska händelser, eller som myter och liknelser. Att det bland kyrkans teologer mest talas om skapelsen och syndafallet som myter, av vilka vi kan uttyda förstå vissa sanningar, antyds genom att man påpekar *vad* skapelseberättelsen och syndafallsberättelsen vill förmedla till mänskligheten.

Mot bakgrund av denna, kan tyckas vaga instruktion om hur Bibeln bör läsas, faller det sig ganska naturligt att man även förklarar arvsynen på ett annorlunda sätt, än den bokstavstroende läran gör. Arvsynen anges vara en beteckning på, att varje individ som föds, föds in i ett ont, felaktigt system, orsakat av att ondskan fått tillträde till jorden och mänskligheten. Man betonar inte Adams syndafall, och den lära som säger att varje individ som härstammar från Adam, (som ju enligt den bokstavstroendes lära är samtliga människor), är en avbild av denne fallne människa. Ej heller talas det i så stor utsträckning om den personliga synden, utan snarare om den kollektiva synd som vi ser i vår miljö, och i folkgruppers behandling av varandra. När vi ska vara öppna och bekänna våra synder, handlar det främst om det skuldtilstånd som vi alla föds in i; ett förstört och våldsamt samhälle.

Något som betonas i Lilla och Stora boken om kristen tro, är vikten av att kämpa i ”den goda kampen”. I denna goda kamp beskrivs Jesus som den, som leder oss till att kämpa på rätt sida, i en värld full av ondska. Jesus är befriaren, eftersom han visade oss att vi kan bli förlåtna de fel vi gjort mot Gud, och mot varandra. *Hur* man går tillväga när man väljer att kämpa den goda kampen på Jesu sida, beskrivs inte särskilt tydligt. I Stora boken om kristen tro, citeras en gång Jesu befallning om omvändelse, men detta utan övriga kommentarer. Att kämpa den goda kampen, jämföras på flera ställen med att engagera sig i miljö-, och samhällsfrågor, stå på de svagas sida, och vara en ”god människa”. Enligt det klassiska budskapet, handlar dock frälsning snarare om tro och bekännelse, än om goda gärningar, varför jag här menar att det kristna budskapet kunde ha presenterats tydligare. Jesus beskrivs visserligen på ett tydligt sätt som vägen till Gud, men Svenska kyrkans presentation av sin lära, förefaller för mig uttalat objektiv, eftersom man *inte* betonar människors avgörande och omvändelse. Istället uppmanas vi att leva som goda människor, och ha Jesus som föredöme. Det faktum att Svenska kyrkan har dopet som ett tecken på att vi människor *är* frälsta av nåd, och inte som ett mänskligt tecken på att vi *tar emot* och *tar ställning* för Guds frälsning, talar även för att Svenska kyrkans lära är en objektiv lära, där människor, om de blott accepterar Jesus och kämpar i

denna ”goda kamp”, också är frälsta från ondskans konsekvenser. Om Auléns (1915, s 6-7) uppmaning till ånger, bot och ett förnyat livsmönster, talas det föga.

En parentes i sammanhanget, som dock säger en del om Svenska kyrkans syn på att ”bli en kristen”, är den lilla broschyr som bifogades Lilla boken om kristen tro. Denna broschyr vänder sig till den som vill gå vidare, men innehåller varken telefonnummer till närmaste kyrka, eller till samtalsjour för den som vill ”ta steget”. Istället erbjuds här litteratur för den egna fördjupningen. Att fördjupa sig som kristen handlar då snarare om en intellektuell fördjupning, en egen upptäcktsfärd i tillvarons mysterier, än om ett synligt omvändelseögonblick, som de syndare erfor, som fick möta Jesus. Av detta kan man anta, att Svenska kyrkan ser alla döpta medlemmar, kyrkligt aktiva eller ej, som kristna och frälsta från synden. ”Att gå vidare”, är således en beteckning för att fördjupa sig i sin tro, snarare än att ta det första trossteget.

Vi återgår till budskapet om synden och skulden där det blir tydligt att det budskap som kyrkan idag presenterar, betonar en annan dimension av skulden, än det klassiska budskapet gör, som jag redogjorde för i kapitlet ”Syndens historia”. I Stora boken om kristen tro, talas det dels om en kollektiv skuld, som jag tidigare nämnde, men också om den skuld vi människor ofta har gentemot oss själva. Det talas om den synd människor begår då de nedvärderar och förringar sig själva; något som kan ställas mot den kritik som bland andra Ulf Söderlind riktar mot kyrkans människosyn, som han menar är förtryckande, och orsakar just känsla av mindervärde. Enligt Bråkenhielm innefattar modern teologi flera aspekter i frälsningen, än den klassiska läran, som enbart talar om ett återupprättat förhållande till Gud. I detta ”vidgade frälsningsbegrepp” ingår även en återupprättad mellanmänsklig relation. Kanske kan man i förlängningen även tala om en återupprättad relation till miljön. Denna nya bild av frälsningen, menar jag även till viss del går att finna i Svenska kyrkans presentation av sitt budskap. ”Den goda kampen”, som till stor del sammanfaller med kriterierna för att leva som en samhällsmedveten medmänniska, handlar om att värna om det goda och leva i en återupprättad relation till medmänniskor och miljö. Den kollektiva skulden, som inte minst blir synlig i miljöförstöring och krig, sonas genom detta. En tolkning av detta torde kunna vara, att valet att kämpa den goda kampen i själva verket *är* frälsningen. I detta budskap ser jag dock en risk att budskapet om synd, bekännelse, ånger och nåd, faller i glömska, till förmån för en mer liberal syn på trons innehåll.

Ylva Eggehorn ger synden, och därav även frälsningen, en ny dimension. Hon ger uttryck för vad hon menar är den moderna människans förhållande till synd, och menar därmed att man i det moderna samhället kan tala om en ny slags synd, och en ny livssituation. Jag menar att Eggehorn ger uttryck för mänsklighetens ”moderna frestelser”, då hon menar att det vi betraktar som dygd istället kan vara ett hinder, och att sluta synda är att vara mer god mot sig själv, våga be och hjälp och se till egna behov, utan att känna skam och skuld. Det gäller för människan att släppa gardet och inse vari hennes synd ligger. Kanske är Eggehorn färgad i sin syn, av den situation som vi ofta ser idag, där dubbelarbetande, ensamstående mödrar, har ett socialt tryck som inte fanns då kärnfamiljens normer var rådande.

Ingebrand hör också till dem som ger den moderna människans synd och skuld en ny innebörd. Skuld känslor gentemot omgivningen och ens egen otillräcklighet, gör att människan känner behov av förlåtelse och Gudsgemenskap. Härav kan man tolka det som, att den traditionella syndanöden, enligt Ingebrand, inte är det relevanta då människor idag uppmanas söka Gud. Det väsentliga är att man har förmåga att känna att något inte står rätt till i skapelsen, och i det egna livet. Detta kan ställas mot den teori Karlsson refererar till, där Rümke betonat att skuld känslor inför medmänniskor, inte kan jämföras med den skuld en människa måste uppleva inför Gud, för att kunna inse sitt behov av frälsning. Enligt Eggehorn och Ingebrands sätt att se på synden, tonas den personliga syndanöden ned, till förmån för ett, som jag ser det, mjukare budskap, där det centrala ligger i att få människor att känna harmoni i sina liv. Att känna skuld inför sin omgivning, menar jag är ett tecken på att man vill kämpa ”den goda kampen”. Man bryr sig om sin omgivning, och vill det bästa för miljö och medmänniskor. Men kan detta jämföras med budskapet om frälsningen?

Det mjukare budskapet är onekligen lättare för kyrkan att föra fram, i ett samhälle där ordet synd knappast får det gensvar som det tidigare fått bland människor. Att möta människor med kärlek och förståelse, torde inte vara fel vilket budskap man än vill förmedla. Att ”den goda kampen” skulle vara ett moderna sätt att nå det kristendomen kallar frälsning, menar jag dock stämmer föga överens med Bibeln budskap om frälsning genom tro och bekännelse, och inte genom goda gärningar. Kan kyrkan predika om Jesus som ett föredöme, istället för Jesus som offerlammet, som tar bort den mänskliga, mörka synden, utan att budskapet förlorar sin rätta innebörd? Hur mycket man kan tona ned budskapet om synd, omvändelse och *rättfärdiggörelse*, innan det kristna frälsningsbudskapet övergått från ett skarpt budskap som

uppmannar till ett nytt sätt att leva och tänka, till ett tolerant sätt att betrakta tillvaron, där en god skapare och en god, men dock diffus förebild, Jesus, är de enda grundpelarna? Denna fråga sammanfaller något med den kritik Stendahl (kap 2.5) riktat mot begreppet förlåtelse, där budskapet om ovillkorlig förlåtelse lätt får fel betoning, och fokuserar för mycket på människan, vilket gör budskapet för antropocentriskt. Å andra sidan är Bråkenhielms teori om Guds förlåtelse den enda tänkbara, om man tror på en kärleksfull Gud; nämligen teorin om att Guds kärlek och längtan efter gemenskap med människan, är det som driver Gud till att förlåta mänskligheten av nåd. Budskapet om denna oerhörda kärlek, sätter på ett ofrånkomligt sätt människan i centrum för budskapet, och talar även till viss del *för* det mer moderna sättet att tala om frälsning, där Gud ser till människors hjärtan, och de traditionellt ”syndiga beteendena” inte längre behöver synas i sömmarna av en övervakande kyrka.

Både Eggehorn, Ingebrand och Söderlind medger att den moderna människan ej längre kan känna igen sig, och känna skuld inför de traditionella synderna. Vad som skiljer dessa från exempelvis Olivius, är huruvida detta är en sund utveckling eller inte. Olivius är den som starkast i diskussionen, betonar att den moderna människan lider av en skada åsamkad av det samhälle hon lever i. Även Karlsson sluter sig till teorin om att det moderna samhället försvårar möjligheten för det kristna budskapet att nå fram till människor.

I diskussionen kring den moderna människans förhållande till Gud, till sig själv, och sin omgivning, kan vi konstatera att åsikterna går isär om huruvida den moderna mänsklighetens nya insikt och livsmönster är resultat av en sund utveckling, eller av ett förvrängt samhälle. Oavsett vilket av dessa ”läger” man tillhör, behöver man ändå ta ställning i frågan vad som ska förkunnas i kyrkan, och på vilket sätt detta ska nå fram till människor. I diskussionen förefaller det som om alla är av uppfattningen att det moderna samhället, med dess invånare, försatt kyrkan i en ny situation. Olivius, som i grunden har, vad man här skulle kunna kalla en tämligen negativ syn på det moderna samhället, är en av dem som ställer sig öppen för att förändra kyrkans tillvägagångssätt för att nå ut med budskapet. Då han talar om att ”slopa syndabekännelsen”, ger han utrymme för en helt annan betoning i Svenska kyrkans budskap; något som Brandby-Cöster reagerar starkt emot. Stare är den som i diskussionen starkast betonar att kyrkan borde omvärdera sitt budskap till den moderna befolkningen. Här är det inte den moderna människans skadade känsloliv som åsyftas, utan det faktum, som Stare beskriver det, att den moderna människan äger en kunskap och insikt som gör det omöjligt för

henne att acceptera den traditionella budskapet, och ta det på allvar. För den som motsätter sig Stares skarpa kritik, ligger det nära tillhands att se hans argument som typexempel för den moderna människans sätt att skjuta det uppfordrande budskapet om synd och skuld ifrån sig. Istället för att acceptera sin synd, pekar människan på de bitar av budskapet som hon inte förstår.

Brandby-Cösters reaktion gentemot Olivius förslag, tolkar jag som ett uttryck för att hon önskar att kyrkans budskap ska utgöra en stabil sanning i en föränderlig värld. Gudstjänsten ska få visa den moderna, ofta kluvna människan, vad kristen tro går ut på, även om människan själv inte förmår att helt uppfatta allt med sitt förnuft, eller känsloliv. Även Karlsson, Nilsson och Dahl värnar om kyrkans ursprungliga budskap, då de, i diskussionen om hur kyrkan bör anpassa sig efter dagens nya villkor, ändå slår vakt om kyrkans viktiga budskap, som inte får komma i skymundan.

De olika inställningarna vi möter, i frågan om i hur pass stor utsträckning kyrkan skulle kunna anpassa sitt budskap och sina metoder, menar jag speglar debattörernas egna bibelsyn. Är Bibeln Guds oförvrängda ord, eller en Gudsinspirerad skrift, skriven och omskriven av människor? Är bibelberättelserna till för ordagrann läsning och förståelse, eller är det enbart fråga om myter och liknelser, som vill förmedla ett underliggande budskap? Är kristendomen exklusiv i den bemärkelsen att endast en väg leder till frälsning, torde det för kyrkan vara bättre att vinna tio själar med det traditionella budskapet, än att med ett anpassat budskap förleda stora massor. Uppfattas däremot den kristna läran som ett kulturarv, och en livsåskådning som medför harmoni, och gynnar ”den goda kampen” i världen, torde istället målet vara, att få så många människor som möjligt in i kyrkan, i bästa ”tillsammans-är-vi-starka-atmosfär”. Men, som jag nämnde i inledningen, bör kyrkan kunna vara öppen för alla i samhället, för stöd, tröst, eller ro, vilken tro personen ifråga än har. Svenska kyrkan har därmed ett svårare uppdrag än andra församlingar, som fritt kan utöva sin lära utan att behöva ta hänsyn till dem som inte ansluter sig till den. Samtidigt bör ej det ansvar förringas, som bland andra Eldebo menar att kyrkan har.

Enligt Eldebo har kyrkans budskap stor del i hur människor i samhället uppfattar frälsningen, vilket betyder att man inom kyrkan måste vara försiktig med hur man hanterar budskapet, så att människor inte missuppfattar det. Eldebo menar att väckelsekristendomen varit bättre än

Svenska kyrkan, på att betona vikten av syndabekännelse och frälsning. Som jag tidigare nämnt, vill jag i detta sammanhang betona dopfrågan, i vilken frikyrkorna ofta skiljer sig från Svenska kyrkan. Liksom frikyrkorna här betonar att människan genom dopet visar Gud och omvärlden att hon vill leva som kristen, betonar man även frälsningsögonblicket i en människas liv, varefter hon förväntas sträva efter rättfärdiggörelse, och bekänna sig som kristen. Denna mänskliga trosgest menar jag inte går att finna, i Svenska kyrkans presentation av sitt budskap, Lilla och Stora boken om kristen tro.

Sammanfattningsvis vill jag knyta an min diskussion till det syfte jag hade för uppsatsen. Syftet var att undersöka Svenska kyrkans presentation av sitt budskap, i spänningsfältet mellan det moderna samhällets värderingar, och det traditionella budskapet om synd och nåd. Hur presenterar man sitt budskap, och hur ser diskussionen kring denna situation ut? Vad jag funnit är, att det i diskussionen finns flera olika åsikter representerade. Eniga är dock alla som refererats i denna diskussion, om att det moderna samhället påbjuder kyrkan en ny, och svår situation, inför vilken man inte kan vara likgiltig. Av detta kan man dra slutsatsen att man inom kyrkan måste vara medveten om *varför* man presenterar ett visst budskap på ett visst sätt. Man måste vara beredd på att kunna motivera sina val, och argumentera för det man tror på. Kyrkans auktoritet i samhället har i viss bemärkelse gått förlorad, vilket kanske istället ställer högre krav på att kyrkan ska vara trovärdig. Där man inte vill, törs, eller kan ge direkta svar, kräver den moderna människan ärlighet och öppenhet i frågan. I diskussionen gavs även från flera håll uttryck för att förtroliga samtal och enskild själavård, är ett stort behov idag. I frågan om hur Svenska kyrkan presenterar sitt budskap, vill jag påstå att studien av Lilla och Stora boken om kristen tro, givit en tydlig bild av vad som känns viktigt för kyrkan att förmedla till befolkningen. Här har man valt att lämna brännande frågor obesvarad, inom vilka det finns utrymme för stora tolkningsskillnader. Kanhända är detta ett klokt val, då en debatt inte är det första en sökande människa behöver. Även om jag påpekat vissa, som jag uppfattat det, luckor i denna presentation av budskapet, återfinns de ”tyngsta” delarna av det gamla budskapet om synd och nåd. Man framhåller Jesu betydelse i människans Gudsrelation, och talar även tydligt om att det finns en ondska, från vilken vi måste vända oss.

Tilläggas bör väl även, att det naturligtvis varken är via diskussion eller presentation kyrkans arbete fungerar i huvudsak. I kyrkorna, mitt i samhället, arbetar präster, med olika inställningar till sitt arbete och sin tro. Det är där mötet med ”den moderna sökaren” sker. En

fortsatt fördjupning inom ämnet skulle således kunna vara, att undersöka prästers arbete med dagens ”moderna sökare”, samt prästernas inställning till de budskap de förmedlar.

Referenser

- Aulén, G, (1915) *Syndernas förlåtelse*. Uppsala: Sveriges kristliga studentrörelses bokförlag
- Brandby-Cöster, M, (1982) ”Apropå syndabekännelsen.” *Svensk kyrkotidning, nr 18*
- Bråkenhielm, C-R, (1987) *Förlåtelse- en filosofisk och teologisk analys*. Stockholm: Proprius
- Bråkenhielm, C-R, (1994) ”Är människan ond eller god?” i *Vad tror du på?*, Grenholm. Stockholm: Verbum
- Corlin, E, Aspegren, R, (1992) *Lilla boken om kristen tro*. Stockholm: Verbum, Svenska kyrkans centralstyrelse, Uppsala stift.
- Dahl, P-A, (1997) ”Du får vara en syndare.” *Pilgrim, nr 1*
- Den svenska psalmboken*, (1956) Stockholm: Esselte AB
- Eggehorn, Y, (1997) ”Synd. När livet inte blir som vi tänkt oss.” *Trots allt, nr 3*
- Eldebo, R, (1996) ”Är det möjligt att kasta ljuset?” *Tro och liv, nr 6*
- Gilbrant, T, (Internationell red.), (1990) *Illustrerat Bibelllexikon, band 1 och 6*. Odeberg, H, Gärtner B, Kjäll, T, Wikström, S, (sv. red)
- Grenholm, C, m.fl. (1994) *Vad tror du på? Aktuella livsfrågor och kristen tro*. Stockholm: Verbum
- Hemberg, J, Holte, R, Jeffner, A, (1982) *Människan och Gud*. Lund: Liber Karlsson,
- Ingebrand, (1990) ”Något omistligt i vårt lutherska arv”. *Svensk kyrkotidning, nr 11*
- Karlsson H-G (1979) *Förlåtelse från Gud*. Lund: Verbum
- Lind, H, Block, E, Larsson, Bo, Åkesson, C (red.) (1993) *Befrielsen: Stora boken om kristen tro*. Stockholm: Verbum, och Svenska kyrkans centralstyrelse
- Nilsson, T, (1991) ”Syndafallet: Glappet mellan hur vi lever och vad vi ursprungligen var ämnade för.” *Svenska kyrkans tidning, nr 5*
- Olivuis, A, (1982) ”Slopa syndabekännelse-avlösning i högmässan.” *Svensk kyrkotidning, nr 8*
- Stare, I, (1985) ”Några är utvalda”. *Tro och liv, nr 4*
- Söderlind, U, (1970) ”Kyrkans människosyn.” *Vår lösen, nr 5*